پارچە

ئاناۋەتەن گۈل پىغىشقا كومولسەم،
شەمشاد بولۇپ تاغ قىيادا بىخ سورسەم.
ھەرلۇلاق ئۇچقۇن ئەلەيلىدىغان توغو كىشىنىڭ —
سىيى بولۇپ ئويۇق يىپۇسى كۆرۈنسەم...

ئانا ۋەتەن گۈل پىغىشقا كۆمۈلسەم
....

زىنۇرە عيسى

بۇ كىتاب سىزگە تەقدىم،

ھۆرمەت بىلەن:

قارلىق يىلسىدىن

تۆملەيدۇ 17 ياشلىق	45
ئارمان چېچىگى	46
قويما بالام دوپپاڭنى ئوگدا	48
دەريا بويىدا	49
ئەسلىگىن	50
جان ئېتىم	51
مىس مىدال	52
پەخىر	53
تارىم قىزى	54
سەندىن ئۆزگە	55
ئىناكى باي ئوتۇق	56
كاشكى	57
ئەسىرگە سوئال	58
گۈللە ياشنا تۈركىيە	62
تارىم دەريا	64
توقۇز بولاق	72
دۇئالار	77
تۈركىستان جېنىم يۇرتۇم	83
باغرىتاتان نەپىش يېگانە سىرقوش	84
ئارزى بولاق	89
47 يىل	91
كارۋان باللىرى	92

6	كىمنىڭ يۇرتىغا
7	يېگانە يۇلتۇز
9	ئاتوم بوراندا قالدى
11	گۈزەل قەشقەر ياخشى ئال
14	بۇلبۇل
16	قەلبىمنىڭ گۈزەل
17	قارا ياغار
18	قېنى مېنىڭ يېگىت بولغىنىم
23	خانتەڭرى قىزى
26	ئاق ئەتىرگۈل
28	قولۇمدا گۈل، يەلكەمدە خەنجەر
30	تازلىق نىشچىسىغا
32	ئەجنۇال ئوساق تايغىم
33	قارچۇغىم دان، يۇرتۇم غۇنچە
34	ئاغ جۇقىسىدا
36	ئايەت
38	شۇ ھايۋانات باغچىسىدا بولسام
39	ئامچە بېشىم
40	قىساس
43	بورچۇم
44	سوۋغام

98	سالام تۈركىيە
99	ۋاپاسىزغا
100	قولى يوق
102	رەسسام ماڭا سىزىپ بەر
105	قەيەردىكى قوش تىلى
109	ئۆزەم ھەرجايدا مەن كۆڭلۈم سەندىدۇر
111	ئادەم ئادەمدەك ياشىماق كېرەك
112	ئىنژىنېر
114	قارلەيلىسى
115	مىسقال تۆمۈر
117	جىيە تىنەل ئالمىسى (ساتىرا)
122	ساھىبجامال (چۆچەك)
132	قالدىمۇ؟
133	قايدىدۇر

Mancou

كىمنىڭ يۇرتىغا

كىمنىڭ يۇرتىغا زۇلمەتلىك كۆكتىن ،
ھەر كۈنى توختىماي مۆلدۈر ياغىدۇ
نە مۆلدۈرگە ئۇ باسىق سۇكە كىلەك
بىلە شىغلاس مەخلۇق خىتاي ياغىدۇ

ھەر كۈنى توختىماي توققۇز ئەژدىھا
ئالتۇن يىلتىزلىنى يالماپ ماڭىدۇ.
كىملەر سۆزلىسە بىر ئېغىز ھەق سۆز
مېڭىسىگە قوغۇشۇن چەللەپ ماڭىدۇ.

1985 يىلى

ئىستانبۇل

[redacted]

يىگانە يۇلتۇز

كۆك قارانلىق، يىگانە يۇلتۇز
ساقىنما قىتا،
تۇختاپ قالمىغىن.
يەنچىلمەكتە، بازغاندا كۆكلەر،
بىرىڭنى دىققىتىڭ شەرقىن قارىغىن
نە يۇلتۇزكى، ئۇ ساقلىۋاتقان.
بۇ تۇغ بىر دۆلەت شەرقىي تۈركىستان.
بازغاندىكى يەنچىلگەن شەيئى
دۈشمەنلىكى رەھىمسىزلىكى جان.

×

ئۆز تىلىمدا ئىنىق يېزىق تۇمىلىك ئىسمىنى
ئاتىمدىم تىلىم كە ئىسمى جاللاتلار.
ئۆلتۈرۈلسىز موتۇۋابى ئاستىدا باشلىقلىرى
تۇيۇلماستىن ۋاقىتتا قىلغان ئىشلار

1986 - يىلى

ئىستانبۇل

Çinlıar Doğ Türkıstanda
atom patlattı
patlıtıyor
Oğlum, Gelinim hepiste. Sıyası mehkum

چاچلىرىمنى سۆيۈشكە تەلپۈنۈپ

سۆيۈپ تۇتۇم ئويۇرتۇم باغرىنى.

جاھان نەھالى بىلەن بىر سەپتە

بىزمۇ چالاتتۇق تويدا ناغرىنى.

1986

[redacted]

ئاتۇم بوۋامدا قالدى

ئاتۇم بوۋامدا قالدى،
مېنىڭ گۈلۈستان باغلىرىم.
ئاتۇم ئاتەشتە قالدى،
مېنىڭ ئالتۇن ئاي تاغلىرىم.

شۇ باغلاردا باللىقىم،
ئۆتكەن كېپىنەكلەر تۇتۇپ،
باستى قاراسىدىن دۈشمەن
قىنالدىم قان، زەرداب يۇتۇپ.

شۇ تاغلاردا بۈيۈك بوۋام،
يولۋاس بىلەن چېلىشقان.
«شەيتان يولى»دا تۈگمەسكە
نەقىش خوشۇغا ئېشقان.

مەھبۇسە ھەم قەپەزى
كەسىپ قىلغان چولاق بوۋام،
شۇ بوۋامدىن ئۆگەنگەن،
سەددىچىن ئۆگۈلىن تام،
*
ئاتۇم ئاتەشتە قالدى،
بىلمىگەچكە نجان ئاتام،
تەقدىرىم بولۇرمۇ ئۆكىلىرگە
مېنىڭمۇ ئۆز سىسۇ بالام

[redacted]

ئاتقىم بوراندا قالدى،
مىللىتىم، يايرىم، باغرىم،
بىزدەك بولمىغاي ھېچكىم
بولەكنى ئۆرتىگەن ئاھىم.

*

ھەركۈنى سىلە تولغىنىپ،
سىلە ئەرزە ئۆلۈپ بولدۇم
بولۇپ جاھان قەلەندەرى
يورتتا ھايات تىلەر بولدۇم..

1986-يىلى

ئىستانبول

گۈزەل قەشقەر ياخشى قال

ساماليوتنىڭ دەرىزىسىدىن ئاخىرقى رەت
تامام ۋە سالىم كۆزىتە بىلدىم باقتىم ساڭا.
موھەببەتتىن ئېرىپ سۇغا ئايلاندى تەنم
يا مەغرۇر بولۇپ ئېگىز كۆكتىن ياغدىم ساڭا.

ھەر كۈنگىيا تاشلىرىڭغا سېلىپ كىردە
بېسىۋالدىم مېنى كۈتكەن ئامرىغىم دەپ.
بېسىۋالدى ئۇلار ماڭا زامانىۋى
قالقىنىدا ئازادى قىلىن قالمىغىن دەپ.

ئانار گۈلى تۇتتى ئوتقاش سانسىز قەدەم
ئەنجۈر، گۈزەل ئاچا قىزدەك ئىچ قىنىلاتتى.
(نىمشىگە مەن ياراللىمىكىن چىچەكسىزلا
بىلىپ كەلگىن دېگەندەك ئۇ تۇيىلاتتى.

~~ئېيت كىلىمەن~~
گۈزەل قەشقەر چېچەكلىرىڭ يوقالغىنىدا
يالقۇندىكى سەنسەتە ياغلىق سوندى ماڭا.
مەرىپەت تىنىچ كۆلشىنگە قىلدىم سەپەر
~~[illegible]~~
تىلىگىم شۇ بەختىم قىسمى قوشنىسىن ماڭا.

ئېيت كىلىمەن كۆتۈنكىنى ئەزىز دىيار،
سەن ئۆمۈتلىك دەرياسىغا تېمە شېنى سال.

ئارزۇچانى يوق ئەتسەمدى ناخشا قىلىپ،
مەن ئېيتسەم: گۈزەل قەشقەر سەن ياخشى قال.

نوزۇگۇم تۇرۇپ: ،،كىندىك قېنىم تۆكۈلگەن يۇرت —
گۈزەل قەشقەر، سەن ياخشى قال،، دېگەن ئىدى.
قولدا كىيزا، پۇتتا كىشەن دىلدا غەزەپ
ئۇ غۇربەتنىڭ لىباسىنى كىيگەن ئىدى.

نەيزە باشلىق موزدايلارنىڭ يوللىرىدا
چېرىك ئاتلىق، قىزىل پىيادا ماشئار ئىدى.
سول كۆزىدىن ئاققان ياشتا ئەزىم تارىم
ئوڭ كۆزىنىڭ پېشىدا ئىلى تاشار ئىدى.

ئۇنىڭ چەككەن ھەسرەت ئاھىدىن يەر-كۆكنى
لەرزىگە سېلىپ مىڭ بىر چاقماق چاقار ئىدى.
يولغۇنلارغا بۈرۈپ ھوسۇف باياۋاندا،
ئىسيانكارلار قاندا دەرياسى ئاقار ئىدى.

ياش نوزۇگۇم: گۈزەل قەشقەر سەن ياخشى قال. —
دېگىنچە كۆرەلمەدى قايتا سېنى.
شاتلاندۇردى ئۇنىڭ روھى ئارمانىنى
ئازاتلىق دەۋرىدە نەۋە يېتىلگەن تۇپنىڭ ئوغلى.

مەن قايتىمەن تىلسىم بوستانلا زامانىۋى ـ
گۈللەرنى سۆيۈپ ساڭا قۇچاق - قۇچاق .
سەن ئانام بىلەن كۆتۈرالغىن سۇچاغ مېنى
كىيىپ چىقالغان تاجىسىنى سۇسىز تۇماق .

1979 يىلى

قەشقەر

بۇلبۇل

دەريا-دەريا قوشاقلىرى ئاققان شائىر
ئەندىكىنە غەم كەلگەن چاغدا
ئۆلۈم توغانى توساپ تۇيدى قوشىقىنى
پاك ياش تەننى بوردا-بوردا قىلدى جاللاد.

بۇ جاللاتلار يۈرىكىدە مۇنداق باتۇر،
قورقماس ئىنسان بارلىقىغا قالدى ھەيران.
يۈرىكىنى قوروپ بېشى دارىغا —
كەلدى ئۇلار، ئەس-ھوشىنى يىغىپ ئاران.

قىزىق مايغا چۆشە-چۆشە ئوتلۇق يۈرەك،
بوردا قىلدى قانات قېقىپ كەتتى ئۇچۇپ.
سۆڭىكىنى ئىتقىشقان شۇچاغ جاللاتلار
مەڭگەپ كەتتى بۇ ئەھۋالدىن بەكمۇ چۆچۈپ.

ئۇچتى يۈرەك بۇلبۇل بولۇپ پەرۋاز قىلىپ
تۇغۇلغان يۇرت گۈزەل ئېلى باغلىرىغا.
تولغان ئىشقى قوشاق بىلەن قىلدى بايان
ئارچى بۇلاق ئاسمان پەلەك تاغلىرىغا.

تاڭ چۈچۈلمەي ياش يىگىتنىڭ قىسسىسىگە،
ئاھ! دېگەندە يالقۇن تاڭدىن چىقتى نۇر ئوق.
«كەل ياش يۈرەك سەن بىلە قىلىلى زەڭگى كۆكتە» —
دېدى ئاق ياشلار تۇتۇپ مامۇق بۇلۇت.

دەھشەت ،، دەپتۇ بۇلبۇل : « تېخى مېنىڭ ئەتىۋارىم
تۆكۈلسە لېكىن ناخشىلىرىم تۇرار نۇر ئۇرغۇپ .
قەندە ئەي شەبنەم تۆكۈلگەن يۈرەك تىرىل گۈلى
مەن بىر كۈن ئۆلسەم ، تىلىڭ تۇرامدۇ ياكى سولغۇن ؟ »

—

ئالتۇن ، كەڭ ھۇجرىدا بەزگەك بۇلبۇل تۇتۇلمەس
چۈنكى ئۇ ئازادلىق بىلەن ئۇچقۇچى ئەمەس .
ئۇ بۇلبۇلنى چەكسىز ئازادلىق ئۈچۈن ئۆلتۈرگەنلىكى —
ئاشناسى لوتىچىلارنىڭ يوقلىقى بەس .

1980 يىلى

ئاقسۇ

قەلبىمچە گۈزەل

ھارغاي بىلەن گۈل پۈركەنگەن تاغلار گۈزەل
ئەتىگەنلىك بۇلبۇل سايراپ تۇرغان باغلار گۈزەل .
مېنىڭچە تولۇپ ئۆسكەن ئاتا مەھەللەم گۈزەل ،
قوياش نۇرىغا چۆمۈپ تۇرغان ئالەم گۈزەل .

دۇنيادىكى گۈزەللىكنى يىغسام تۈگەل ،
~~[illegible]~~ قەلبىم گۈزەللىكىسىز بولالماس خال .
سەندە بولغاچ ئالەم شۇنچە گۈزەل قەلب
ئىنسانلار ئالغا مەنزىل بېسىپ بوپ مەنزىل ئال .

1980
يىل ئاقسۇ

قار ياغار

ياڭغۇز بېشىمغا قار ياغار، ئەتراپ باھار يازلار نېچۈك
كۆڭۈل تىندى يىغىدىن يارىم سەن يېتىم تاغدا نوزلار نېچۈك.

باشقا ماتەم كۈيلىرىگە ياڭغاچقا تىلسىز بەدەستىگە،
چىلىنار دۇتار راۋاپ دومبا قوشنىدى سازلار نېچۈك.

كۆپ ئېيتىڭىز كۆڭلىڭىز تىرىپ كۆزۈم يېشىدا سۇ قۇرۇپ،
ھال سوئال سوراپ تاغدىن بىر توتام مازلار نېچۈك

بەختسىزلىك دېڭىزىغا سالسام ئۈمىدىم كېمىسى.
چولپىنىڭ مىزەم بولۇپ، دېڭىز سۈيى ئازلار نېچۈك

ئاھلاما.
~~زارلىما.~~ ~~[illegible]~~ قارلە يەلپىسى سەن، بۇ يەرلىك بىر جاۋابىڭ بەر،
سەن ئويلىنىپ قالغىلى سۇ ئاشقان زارلار نېچۈك

1982 - يىل

ئەھمەدجان

قىزنى مېنىڭ يىگىت بولغىنىم

(بېرىنچى نەشر ——— ن)

قىرىق كوكۇللۇك قىز ئىدى تېخى ئۇ.
تېخى چېچىنى ئىلىكى ئۆرمىگەن.
دىمەك بوينىدىن قىلىچىكى قىياس
غۇنچە ئىدى ئۇ شەبنەم سۆيمىگەن.
ئۇنىڭ يۈزلىرى ئوخشاتتى ئويدى.
مەرگىزى قىزارغان چىياق چالمىغا.
ئۇنىڭكى مەرگىزى قىپ-قىزىل ياقۇت
ياقۇت ئورنا سىقان سىشە باغرىغا.

لىۋى ئويايى قىزارغان تىلاس
تۈنلە ئوندى بىكرىشىپ ئۆرۈستى.
بىجاھان قىزلىرىغا بولاتتى ئۈچرىنىدەك
ئۇ قىزنىڭ ئىسىل خۇلقى بەزلىتى.

ئۇ قىز تىپچىدىن چاكلىغان بەقەت
سۆتسىيالىزمنىڭ مۇجىزە للىگىنى.
موتەللىملىرى دەنتى تەچچىچە
ياشىچ تۇنۇر زىنىڭ تەلىغ زىلىگىنى.

سۆيگۈم مەدىھلەپ ئەلنى، ئۆتەتنى
ئېيتاتتى شۇ قىز يىقىملىق ئاۋازدىل.
مەنى مەس قىلغان شۇ قىزنا ضېىىسى
ئىشىق ئوتىنى ئىچتە دەلمو-دىل.

تۈنلەر ئۇيقۇسىز، كۈندۈز خىيالىڭ بىلان،
شۇ تۇنۇدەردە بولدۇم بىقارار.
مىسالى چوغ ئۇنىڭ ئىشقى جىسمىم بولۇپ
كۆيگىنىمدە ئاتەشى يانار ئۇلغىيار.

ئاشىق قەلبىمنىڭ گۈلزار بېغىنى
قىزنىڭ ئالدىدا ئاچماق بولاتتىم.
ئۇ سۆيگەن ۋاپانىڭ خەزىنىسىنى
ئىزھار ئەتە ئۇ چىرى چاچماق بولاتتىم.

بېسىقۇم كەلمەيتتى ئىگىلى ئاشىقلار
ئاتانىڭ ئايىغىدەك ئاتالغۇ نومۇسىدۇر.
پاخشانىمسى ئۇ قىز ئالدىدا
ئوغلاننىڭ ئىپپىز قىلالمايتتىم گەپ.

ئۇ قىزنىڭ بېتى شۇنچە سەلقىمۇ
كۆزنىدىم بىسەپ تىكلەلمەيتتىم.
قانچە سۆزە يۇمۇشۇق ھېسسىياتى ھارۇسسىنى
مۇھەببەت كوچىسىغا تىكلەلمەيتتىم.

ئۇلۇغ ئالدىدا تەستىرەمەس تىنىم
قىزنىڭ ئالدىدا بولاتتى ياراق.
تەستىرەشى ئەشۇ ياراقنى
بولۇپ ئۇقەشابال ئىشقى ئىراق.

دانا گۈزەل قىزمەسلىك ھالىمنى
بىلمەستىن سىلەپ كۆرۈپ كەتتى.

بەزىدە ئاخشا ئارىسىدىن ماڭغاچ،
تەڭقىشلىق جاۋاب ياڭراپ كەتەتتى:
"ئاللا يايدىم كەڭ ھەممىڭنى،
تاشقا ئاتامسەن؟
بۇزۇلۇپ يۈرگەن كۆچىلاردا!
مېڭىپ چىدامسەن؟
قىزنىڭ ئاخشىسى ئاچچىق توغانىنى
باشلىدىم ئىلھام ئۆستەڭنى قوزغا،
ئاچچى يىلى تۆكۈپ يازدىم سالام خەت،
تونۇشقۇزۇپ قەدىمىنى مارجانغا-دۇرغا.

خەتىمگە بىر بولغىچە جاۋاب،
باشلىنىپ كەتتى زور بىر ئىنقىلاب.
تۆھمەت ھاقارەت ئاغلىرى تىكلى
چۈشتى شۇ تىزنىڭ بېشىغا غۇلاپ...

"سىياسى يولدا بىزگە قارشى چىقتى،
باشقا بەدنامدا [illegible] چۈشۈرۈپ ئاتلار رىيەزنى...
بولمىسا خەلق ھەرگىز تەسلىم ئاچچىقا
تۆھمەتتە يەكسان قىلغاچلار قىزنى.

دېدى سەمەشتىكى كۆز، كوممۇنىست باشلىقى
تەقىپ چىقىشتى رەسۋا ھاقارەت.
سەۋداگەر كۆڭلى شۇ مەسىلە قىز:
"مارشىمۇسەن؟ كەلگىن ئادالەت!"

خجالە تجيلكتىن تەۋرەپ كەتتى يەر
براق تەلۋملو تۇھمەتتىن خوشال.

تۇھمە تكە تشنېپ. سۇ قىزنى تېپ
تۇ كوردن يۈزنگە تالپىنغان بىر جال.

قەلب سازىغا سۇ تتات دقىق
تىزنالغ بويىنغا زەنجىر سېلىشتى.

قولىدا كوپزا، بېشىدا قالپاق
كوچمو-كوچا سوزەپ مېڭىشتى.

گويا كە سۇ قىز بىر پارچە ئوتدۇق،
يۈزلىگەن چىلار تا ئشىتىلغان.

سۇ تا دلار تۇۋلاپ تۇقوپ كۆزلگە،
كرچە-كونە قىزلەپ ئۆينى تالىغان.

قېچنارلىغى سۇ «تا تىشلار» نىلغ
ئشجدە مە نمو تۇۋلاپ قىياتتم.

خوشلاپ بېشىمنى كە سۇ ئۆتكەلدى
ئۇ سۇ بىلشنى كۆزلەپ قىياتتم.

سالماق تە دەملەپ كېرىپ كوتردەكنى
پېسەنت قىلماي تى بىزنى باتۇر قىز.

شۇ مە غرور كۆزلكە تالدى تەلپۈدە،
نۇمرو يەدنى ئۇدا يا شارلەسۇ ئىز.

قاشتىق سوۋاقتا ئولتۇرۇپ تىنزى ،
ئۆزىنى ئۆزى ئولتۇردى دېدى .
ئىنسان خونىغا سىزلىك خىتايلار
شامال سويىمىگەن غونچىنى يىدى .

ئەندى ئويلايمەن خەتقىچاي ۋە سۇ قىز
تاپا قىلورنغا بولسا مەجبۇر شەرلىك .
مەردانىلارچە مەيدانغا چىقسام
قالارمەن تىكىن بەلكى قىز تىرىك .

قىنى مېنىڭكى قەھرىمان قىزغا ،
بىلمىنى باغلاپ لايىق بولغىنىم .
قىنى مېنىڭ يىگىت بولغىنىم
قىنى مېنىڭ ئاشىق بولغىنىم .

1981 - يىلى
ئەھمەدى

خانىكە كىرى قىزى

شىرنىڭاي، شىرنىڭاي ئۇنبىر ياشلىق قىز
چولپان كۆز، ئاي يۈزلۈك سۇمبۇل چاچلىق قىز.
ئالمىچە يۈز يېڭىدە، ئالمىچە سۆيگۈ
ئەقلىگە ئۇسسۇزداي ھەردەم باشلىق قىز.

ئاخشىمى تامغا سۇئۇرچا پلاۋ ئاتقاندا،
تۇتۇلۇپ دۈشمەنلەر سېنى باغلىدى.
مەخسەدى خەلققە ئىبرەت دەرسى بېرىش
ئاھ مىنىڭ جىگەرىمنى دەرتتە داغلىدى.

كامىيونات ئۆلتۈرۈشقا قويۇلدى بەلداق،
سىنىڭ بويۇڭ ئېگىز لوشتىن بولمىغاچ يەتمىگىز
دۈت قولۇڭ كەسسەندە تۈرت ئەترابىڭدا
سەن ئوبەتلىگەن يايلار، كۆزلىرى يېتمەز.

بىر سەن قول چىپچىڭنى قامالاپ تۇتۇپ،
يۈزىڭنى ئەترابقا كۆرسەتتۈرۈشتى.
دۈشمەننى شات قىلىپ دوستلارنى قەلبىنى
ئەلەملىك ھەسرەتتىن ئۆكسۈتتۈردى.

ماشىنا چۆرسىدە ھەشقى بىچە كەتەلى،
كانايلار سىرنا سۈرنايتتو ئۇلاپ تۇراتتى.
سەن گويا كانايدا بىر قىز ۋە گۈلسى
جىمجىت ئۆرە ئەگەدە قاۋاقان تويلۇز ھەم ئۇلاپ تۇراتتى.

كاسىۋنات تاش باقىدىكى يۇرتتا ئاستا ،
تونتاپ ھەر دوستۇمنى تاشنى تېپىلاتتى .
قولتقىنى يارىدىكى سەن ئاۋاز بىلەن
"يوقالسۇن مىللەتچى" دەپ تونۇلاپ تۇراتتى .

ياماشتى كۆزلىرىگە چالامىس بىر يىگىت
كۆزىنى تاڭغان ئاماكىسىنى ياقتى قېچىشقا .
"يانار رەڭنىڭ يىغىندى قېرىنداشلىرىڭ
ئۇنتۇرماڭ تەندىن چىقىندى"
دەگەندى چىقىشقا .

شۇنداق ئىنسان بولۇپ تۇغۇلۇپتىمىز ،
ئىنسانچە ياشايلى دېسە نادان بولدى .
ئەل ئۈچۈن گۈللىرى يولى سۆزلىگەن ئىدىڭ !
سىر ئاچتى ئۆز يولىڭ شۇ نادان بولدى .

دېدىڭ سەن ، ئاچ قوساق ئېپ كەتتە رەھارق .
قايىلى ھەمدە ياشايلى تۇغرا بىر يولنى .
قىلمايلى باشقىمىز ئۆزىنىڭ نەپسى ئۈچۈن
خىتايغا ۋەتەننى ساتقان ئۆلۈمتۈك قولنى .

بارلىسۇن قېنىمىزنى سۈمۈرگەن ئەژدىھا ،
بارلىسۇن خىتاينى تونۇشتۇرغان بولسا ،
خىتاينىڭ شۇنچە ھەققى بار بىزنىڭ زېمىندە
ئىگە بولىلى زېمىنىمىزگە باتۇر ئوغۇل قىز

ئەلگە بولغان تارىخى شان - شەۋكىتىمىز،
ئىنسانى ھوقۇقىمىز نومۇسىمىزغا.
ئانغا ئىشلەپ، دانغا زار ئۆتۈۋېرەمدۇق
تىزلى مىللەتنى ئومۇزىمىزغا.

×

سازىڭ تۈگىدى ئېيتمادى سېنى،
بىر ھېيت ساندۇقتا ئەمما شىندا چۆلدە.
نالە قىلدى كۆڭۈل تىترەپ ساقىدى يۇلتۇز
نالە قىلدى بۇلۇتلار يېشى تۆكتى ھەمدە.

يا يانسىزكى ئاسمان مەنە نۇرسىز كەبى
چارىسىز بىچارە بىر سەن يىغلىسەن.
(دۈشمەندىن ساڭا ئاز بىر سەن يىغلىساڭ؟
شۇ تۈزىدە پەسەندە، قىلغان خىتاي ئىستىبدادىغا
يا مەغرۇرلىنىپ سەن بىچارىلار يانىدا قالامسەن؟

تۈرمىدە ئۆتۈپ كەتتى ئۆتكەن باللىقى،
باللىقتىن قىرىلىقتا ئوتتۇرىدى قەدەم.
شۇنچە ئۇ ياشلىق دەپ، بىلمەيدۇ ئۇيقۇ
ئاق چاچ ھەم قورۇقلار بولماقتا ھەمدەم

×

شېرىن شاي، شېرىن شاي، ئۇنىڭ ياشلىق قىز،
چولپان كۆز ئاي يۈز قەلەم قاشلىق قىز.
ئەل ئۆزۈكتىن تۇغۇلغان، ئەل غېمىنى يېگەن،
ئەقلىگە ۋىجدانى ھەمگە باشلىق قىز.

ئاق ئەتىرگۈل

ئەمشەنلەردىن تىنىۋاتقان چېچى سىيۇق روھىمى ،
بىر جۈپ ئاشىق بۇ كوچىدىن ئۆتۈپ قېلىشتى .
گويا بىر جۈپ ئاققۇ نەفەس كۆللىرىدە ئۈزۈپ ،
گويا بىر جۈپ ئاق ئەتىرگۈل بولۇپ چېچەكلەشتى .

ئىلگىرى بولار بۇ كوچىدىن جۈپ ئۆتكەن ئەمەس
يەككە ئۆتكەن تۇيغۇ مەركىزىدە تۇرمە ئىچىدىكە .
سۆزدىن بويان مەسۇمنىڭ كۆز ئۆتكەن تاڭلىرى
بەنت بولغان قاپ - قارا كۆڭۈل زۇلمەت كېچىدىكە .

مەسۇمى ئۆتكەن بۇ كوچىدىن زاغرا قاچىلاپ ،
ئاق توقاچنى تۇخۇمدەك يايرىغان تۇتقۇپ .
سۆز كوچىدا تۇغۇلسىمۇ ئۇنىڭ ياشلىق غۇنچىسى
سۆز كوچىدا ئۆتكەنلەرنى جۇپتى قەدىرنى بۇ كۆپ .

مەسۇمى ئۆتكەن بۇ كوچىدىن سازايى بولۇپ
يۇرت ئالدىدا لەختە - لەختە قان زەرداب تولۇپ .
باشتا قالپاق ، يۈزىدە روھى ، بوينىدا تاختاي
موتىھەملەر چاچلىرىنى تۇتاتتى بولۇپ .

گۇناھى يوق ئۇنىڭ پەقەت چىن مۇھەببەتتىنى -
سۆيگۈچىنى يۈرىكىدىن سۆيگەنلىكى بىلەن .
ئاھا ! ئۆتكۈنلەر چۈشەنسە ئەسلىگە كەلتۈرىدىن ئاق قاريالى ،
بۇ ئەمەس - ئۇ ئەمەس دەرىخە زەنبەت بارتىلا بولۇپ بولۇپ ....

ئەجەلسىزلەرنى تىرىلدۇرغان چېچەكسۆيەر روھلىرى ،

بىر جۈپ ئاشىق بولغۇچىدىنى ئۇتتۇپ تېپىلىشتى .

گويا بىر جۈپ ئاشىق نەپەس كۆللەردە ئۈزۈپ ،

گويا بىر جۈپ ئاق ئەتىرگۈل بولۇپ چېچەكلەشتى .

1984 - يىل

ئەسەت

قولۇمدا گۈل يەلكەمدە خەنجەر

قولۇمدا گۈل، روھىمدا لالىلار،
يىغلىغىنىمغا تىترەيدۇ تەنلىمىش.
باش ئۈستۈمدە ئەجەل چاقمىقى،
يەلكەمدە خەنجەر، كۆزۈمدە چاقنەش
يولدا قالدى، ئۈمىت تىلەكلەر،
مەن يىقىلدىم، تاغلار ئەلۋىدا.
ھەسرەت قالدى چەكسىزلىك چاقنىنى
تۆكۈلگەن چېچەك باغلار ئەلۋىدا.

ئاھ چىقارمۇ بۇ گۈلدەستىنى
ئانا تۇپراق قەبرىگە قويغۇچى،
يولدا قالدى ئۈمىت تىلەكلەر
ئاھ چىقارمۇ داۋام قىلغۇچى،

ئاسمان بولسام يەنە گۈلدەستە
قويا تىنىم نىل دەريا بويىغا.
يەنە تۇغۇلسام تىنىم تارىم بويىدى
مۇسا جارۇللا دۇئاسىغا.

قولۇمدا گۈل، يەلكەمدە خەنجەر،
يېتىپ كەلدىم مەن تالەي يولۇڭغا.
مېنىڭ ئۈچۈن ھەر نېمىسى تەخت -
تورلۇك تەقدىرنى ئالتۇن ئوردىڭغا.

گۈلدەستەمنى خانەڭدە ئۆرسەڭلىكى
سېغىنىشنى سەۋدۇ قىسسىنى بىلمەك.
ياۋ تۇتقىدىن يوقلىسام خەلقۇم،
يەلكەمدىكى پىچاقنى ئېلىڭ.

1985 - يىل
ئىستانبۇل
تۆمۈر ئۇسسى

تازلىق ئېچىسىغا

ئاپپاق يۈزلۈكتە ھەر رەڭ بولوپ،
تۈرلۈك ئوغلى يىغاتتى ئەخلەت.
قاتۇۇل بەدەن چەبدەس ھەركىتى
يۈرەك تومۇرۇمغا ئۇرما قاتار زەھمەت.

سەن قىلسەن يۇرتۇڭنى پىتەت
مەينە تەپلىك ئەخلەتتىن خالى.
تازلىقسىز ئايغا ئوچۇش نەدە
نەم بولغۇچ جانلىقلار ھالى.

تۈرلۈك يەرتى پاكىزلىق يورى
ئالەم بىمەس پاكلىقتا ساقا.
مەرت يىگىت ھەم گۈزەل قىزلىرىڭ
پاكىزلىقتا بىسا ھامان شۇ

بولغاندا تۈركىستان نىمىسۇ
تۈركىيە دەك ئۆز-ئۆزىگە خوجا،
شادىمانلىق گۈزەل ياشلىرىمدىن
سىنىپ تىنچ سىو تولۇق تىك كۆچا.

ئېغىنسۇال تۇماق تايچىغىم

ئۇ دولقۇنلارغا دەرىجە بەرگەندە ۋە تەكلىماكاندا،
مۇستەقىللىق جەڭچىلىرى شېھىتلەر قەبرى،
مۇشۇ ماكاندا قان تۆكۈشتە بەزمە قۇرغان ياۋ ___
ئۇنى توشۇپ قىينالغاندەك تايچاقنىڭ جېنى،

بىلمەي كەلدىم شۇ ~~...~~ تايچاقنى ئىششىتۇرمەك ئۈچۈن،
ئۆز-ئۆزىگە خوجا بولغان تۇغرىلىق يۇرتىغا،
گويا ئۇنى دوزاق ئىچىدىن ئېلىپ كېلىۋالدىم،
ئانا تولى، گۈزەل ياپلاق، ئالتۇن ئوردىغا،

كىشنىۋالدى، تايچىغىم بەختلىك تۇيراق
ئۇرۇك تۇغلىق تۇغراق تالدىلاسوزلۇققە ئىلدە.
تېنچلىق تىلىكىنى تىنچلانغان باتۇر شېھىتلار
روھى كۆزلىسۇن، تايچىغىم سەن كىشنىگەندە.

ئېغىنسۇالنى تايچىغىم خۇرلۇق ئەركىنلىك،
ئۇرلارغا خۇمۇپ تۇرغان گۈزەل تۇيراقتا،
تېنچلىق ھەققەت بىغىدا ~~...~~ نەپەس ئالغىنىڭنى
ئالاپ كۆزلىسۇن قەبرىدە شېھىتلار يىراق-دوزاقتا.

قارىغۇم دان، يۇرتۇم خوتەن

ئىنسان سۆيسە ئىنساننى جاندىن،
قەبرىستانمۇ سۆيىدۇ ھەيۋەت.
بىر ئىستانىم دان تۇرە ياكى گۈلشەن،
قەبرىگە قويۇپ بىلدۈرەر ھەيۋەت.

~~قارىغۇمدىن دان قىلىپ قويماي،~~
~~ئاتا تۇغۇلغان قەبرىگە سىڭدى.~~
دانىنى يىغەن قۇشلار ساماغا،
مەرھەمۇ دۇھا دۇئا تەپ سايرار.
خىيال خۇشنىمەك ھەمراھ بولۇپ ھەر دەم،
ئاتا تۇغۇلغان ئاتا قەبرىنى يايرار.

قارىغۇمدىن دان قىلىپ قويماي،
ئاتا تۇغۇلغان قەبرىگە سىڭدى.
يۇرتۇمنى خوتەن قىلىپ قويماي
دائىم بوستان ئىزدەپ سىڭدى.

1986

تاغ چوققىسىدا

سەن دېدىڭكى بولساڭ ئىدىڭ،
تىك چوققىدىن يوللار تاپىمىز.
مەن دېدىمكى ئاتا ئەلگە بىز
ئەجرىمىزنى گۈللەر ياپىمىز.

بىز يۈگۈردۇق تاغنىڭ بېشىغا
سەن قوڭغۇلدەك قاچتىڭ قاقاھلاپ،
سېنىڭ ئۈچۈن چوققىدىن ساتىشلاپ
تاغ لەيلىسى ئۈزدۈم ئاۋايلاپ.

بولدۇم ھەيران، كۆرۈنمىدىڭ سەن،
يالغۇز قالدىم تاغنىڭ بېشىدا.
يالغۇز قۇياش بەردى تەسەللى
بىراق چولپان بار ئاينىڭ قېشىدا،

شامال دېدى: «كۈتمىگىن ئۇنى،
باشقا يارنى تاپتى ئۇ ئەمدى.
ۋاپاسىزغا بەرمە سەن كۆڭۈل
باشقىسى بىلەن مەدا تاغايەتتى.

قىسمەتكە باق، دېدىم تولغانىدىم،
مەن تاشلاندۇق بەندە بولدۇممۇ؟
نېمە مېنىڭ گۇنايىم تاغلار
گۇنايىم يارغا ساداقەت قالدىممۇ؟

كۆز ياشلىرىم قورام تاشلارنى
دومىلاتتى تاغدىن تۆۋەنگە.
نومۇس چاپانى چاقتى بېشىمنى!
قايسى كۆز بىلەن باقىمەن ئەلگە.

×

شامال دېگەن يالغانچى ئىكەن،
كەلدى يېرىم تاغنىڭ چوققىسىغا.
ئۆزى سويغان يولۋاس تېرىسىنى،
قارتىۋالىپتۇ مەيدان دولىسىغا.

ئايەت

ياخشى ئىتنىڭ تېرىسى تېپىش بولۇر كۆن بولماس،
ياخشى ئىتنىڭ بالىسى غېرىب بولۇر قول بولماس»

×

يىغىن ئادەمنىڭ بېشىغا بىرسى
دەسسىغۇ بىرىدۇ ۋە بىر داش.
بىر ئادەمنىڭ بېشىغا يىغىن قاچان
دەسسە.
كىم چىدالار ئاداش؟!

×

ئايەت كۆپتۇر جاھاندا ھەر خىل
تەۋرىيدۇ بىر كۆچمەس تاغلار.
سەل بىلەر،
گاھىدا ئۆتنىڭ
بولىدا ئۆچتىلەر باغلار.

لېكىن بارچە ئايەت ئەستەلمەس،
ئادەم سائى ئايتىلمەس ئەسلا.
شۇكلار قىممەتسە ئايىمەكتە بىزنى،
ھوشيار بول توغلەپ كەتمەيلى دوستلار.

1986

شۇ ھايۋانات باغچىسىدا بولسام...

تۆگە بىلەن خوشلاشقان ئېيتقىنى،
نەسلى قۇرۇش ئالدىدا تۇرىدۇ.
ئالىملار — ئەقىللىق ئىنسان،
ئاسراپ ئۇنى باغچىدا ھەدەپ.

ھەتتا ئاسراش رايونلىرىدا،
ئاسرىلىدىكەن شوخ ھايۋانلار.
ئاھ كۆڭۈل ئىنسان چىن مېھرى بىلەن
ھايات قالارىكەن ئازىيىۋاتقانلار.

قىزىل بالتا، قىزىل نەيزىسىدىكى
قىرغىنچىلىقتىن قۇتۇلدۇق بىز،
~~قىزىل~~
خىتايلىكلەرنى ئىبلاس ئايىغىدا
يوقىلىۋاتىدۇ ئۇيغۇر ماكانىمىز.

مۇشۇلارنى بىلىپ قاتارىدىكى
تۆمۈر قەپەزگە مەنمۇ سېلىناي،
ئارزۇيۇم شۇ!
دۇنيا مەتلىرى
مەنمۇ ھەسسىلىقتا زىرتىكتە تىلىناي.

1985

ئاچچىق يېشىم

ئاسان ئەمەس يۈرەك قىسىندى،
ئۇرغۇغان ياشنى ئۇرغۇتۇپ ئالماق.
ئاسان ئەمەس يۈرەكتە ماتەم
بارماقتا توي سازىنى چالماق.

گۆشتىن ئۆتۈپ سۆڭەككە كىرگەندە
ياتقاندىمۇ يادىڭغا خەنجىرى.
35 يىل زەي بىر زىنداندا
چىرىسىمۇ يادىڭغا زەنجىرى.

يات ئەلدە تۆككەن يېشىمنى
ئەي ئانا دېڭىزغا تەڭلىدىم ساڭا.
ئاچچىق يېشىم بولسۇن بىر قەترە
يېشىم تۆكەي روھسەن قالماسا.

دولقۇنلىغان قوشۇلۇپ يېشىم
گۈلگىرسۇن زولۇمغا قارشى.
دولقۇنلىدى ئاتالىنسۇن ماڭا
مۇستەقىللىق ھەدلىكىنىڭ قارشى.

1985

ئىستانبۇل

قىساس

ئۆزىنىڭ يۇرتىنى بېسىۋ بىزا،
باھارنىڭ گۈللۈك ياغلىقى بىلەن.
كەلدى يېزىمغا يىل يۇرتىن ئايرىلغان
بىر قېرى يىگىت ئانىسى بىلەن

سالام گۈل - يۇرتۇم، ئانا دىيارىم،
ئەزىمەت ئاتىلار دىلدىكى يادىم.
سالام يېزا كەلەر ئۆچمەس يالقۇنى،
سالام يۇرتۇمغا قونغان باھارىم.

قىلدىم تەقەززا، بىلدىم باھار،
كەچۈرگىن جانان،
كەلدىم قېچىشتۇغا
سىغىنىش ئاسمىنىدا چاقنىغان ئايدىن،
ئالتۇن تاغاقلار تاقاي بېشىڭغا.

كۆرسەتكىن دىدارىڭ جوۋ كۆز جانان،
قىيادارلىقىن گۈلدەستە سۇنۇپ،
ئۇدۇللىرىمىزنى قەلبىم مەرمەرىگە،
چېكىۋالاي نەقەشتەك قىپ ئويۇپ.

ھەقىقىيەتنى قىزىل گۈل بىلگەچ
ئىشقىمىز بۇلبۇل كۈيەتتى ئاشقا.
يادلار رەقەبىرى ئەبەدىيەت قىلدى مېنى
ئازاب ئۇچقىياسى قادالدى تاشقا.

تاھىر - زۆھرامۇ، غېرىپ - سەنەممۇ
بىزدەك يىگىرمە يىل كۆرسەتەن ھىجران.
ھىجران ئوتىدا تاۋلاندى يۈرەك
تاۋلاندى بېغىر. تاۋلاندى ۋىجدان.

يىگىت ئالدىغا چىقتى بارچىسى
ھەتتا قوچاقلار يۇرتىنىڭ شامىلى.
ئاقباش خانتەڭرى سۆيگەنت ئىلكىدە،
دوستلىرى كۆزىدە ياشلارنىڭ سېلى.

يىگىتنىڭ جانان ئىزلىگەن كۆزى،
چۈشتى قەبرىنىڭ تېشىدىكى خەتكە.
يىقىلدى يىگىت ھوشىدىن بىگانە
ئاھ! قانداق چىداپ بولار بۇ دەرتكە؟!

قەبرە تېشىدا مۇنداق خەت بار:
« ۋاپانىڭ كۆكىدە چاقنىغان چولپان
تۇرسۇنىكى يىگىتنى 15 يىل ساقلاپ.
سۆيگۈچە ھەقىقەت بولدى قۇربان.

ئاتىسى جاللاتلارغا سوم گۆزەللىنى،
تىلىنى كېسىپ سازايى قىلىپ.
ئۇنىڭ كۆزىدە ئاھ ھەسرەتنا،
بىلىسە دەريامۇ كېتەر ئېقىپ تېلىپ»

—

غەزىپىنى تىلەپ، غەيرىتىنى ئاتقىن

ئاتلاندى يىگىت جەڭگە - سەپەرگە.

تۇرساقچى ئۇ،

قىزنىڭ،

يۇرتنىڭ

ئارزۇ ئىستىكىنى نۇرلۇق زەپەرگە.

—

پارچىلار

تامچە - تامچە سۇ يىغىلىپ كۆللەر تولار.

دانە - دانە قوشۇم يىغىلىپ بارخان بولار.

مىنۇت - مىنۇت ئۆتسە بوشقا ئۆمۈر چەكلىك -

ھاياتىڭدىن ئەلگە نېمە تۆھپە قالار.

×

بارمىكىن تالاڭ ئۆمۈر تۇسار مىرەر قالغان

ئۆتتۈ نىجات بولدى دەسسەم بولۇر يالغان.

چەكسىز ئىشلار قىلالايدۇ چەكلىك ياشاپ،

مىنۇتلارغا تىلشىنۇپ يۈگەن سالغان.

1980

غەيرەتجان

بۇرچۇم

بىزنىڭ يۇرتتا بۇلبۇللارنىڭ تىلى تىسىلغان ،
شۇ بۇلبۇللار تىلى بىلەن سايرىماق بۇرچۇم .
بىزنىڭ يۇرتتا شۇڭقارلارنىڭ كۆزى ئويۇلغان
شۇ شۇڭقارلار كۆزى بىلەن قارىماق بۇرچۇم .

ئەسكى بىلەن ئاينى ياپماق بولماقتا دۈشمەن
شۇ دۈشمەننىڭ نەيرىڭىنى پاش قىلىش بۇرچۇم .
ئەجدادىمنىڭ يۇرتىدا قۇللۇق تامغىسى
ئويغان ئانا يۇرتنىڭ كۆزىنى تاڭلىق ياش قىلىش بۇرچۇم .

ئاي يۇلتۇزلۇق تۇغنى سۆيۈشچان ئەۋلادى مىليونلار
شۇلار ئۈچۈندە ئۆز تۇغۇمنى سۆيمەكلىك بۇرچۇم .
جولدە باتۇر قەبرىسىدە ۋە ئەر يۈرىكىدە سۆزى .
شۇ شېھىتلەر يۈرىكىدىكى سۆزىنى سۆزلىمەكلىك بۇرچۇم .

1986 يىل

3

سوۋغام

ئۇلۇغلۇق چوققىسى ئېگىلىپ تۇرغان تەكلىماكاندىن،
ئاھۇكۆز لۆلۈك بولاقلارنى تەكتى ماكاندىن.

قارلىق يېلىسى ئېگىلىپ تۇرغان مۇز تاغ بېشىدىن،
كۆز ياشلىرى دەريا-دەريا ئانام قېشىدىن.

سېغىنىپ سالام ئېلىپ كەلدىم ئاناتولى ساڭا،
قېرىنداشلىق قۇچىغىڭنى ئاچقىن سەن ماڭا.

سوۋغام بىر سۆز-باھا، بىر ئەل مىراتقا يەتكەن،
ئۆز-ئۆزىگە خوجىلىقنىڭ قەدرىگە يەتكەن،

1986

ئىستانبۇل

ئۆمىلەيدۇ 17 ياشلىق

يەتتە يېشىدا كەتمەن تۇتقان تېرىمچى بالا

ئون يەتتە يېشىدا كەلگەندە گۆرىگە ئۇچۇپ قالدى.

مەھەللىسىنىڭ تېخى قاچقۇل بالىسى ئىدى ئۇ،

ئاچچىق ئۆلگەن ئۆلۈم كۆلىگە ئۇزۇتۇپ تالدى.

مەشئەلچە ئۆرلەپ تۇلغان مەھەللىسى يالقۇنى ئۆچۈپ

ئۆمىلەيدۇ تۆرت پۇتلۇق بوپ دانىيوق، ماغدۇرى يوق.

تاڭدىمىك-تاڭدىمىك ئاشلىق بېسىپ يىگىنگە ماڭغان

يېشىز ئۆز گويا ئۇنىڭ قولىغا ئوق،

61 - يىلى ئاقسۇ باي

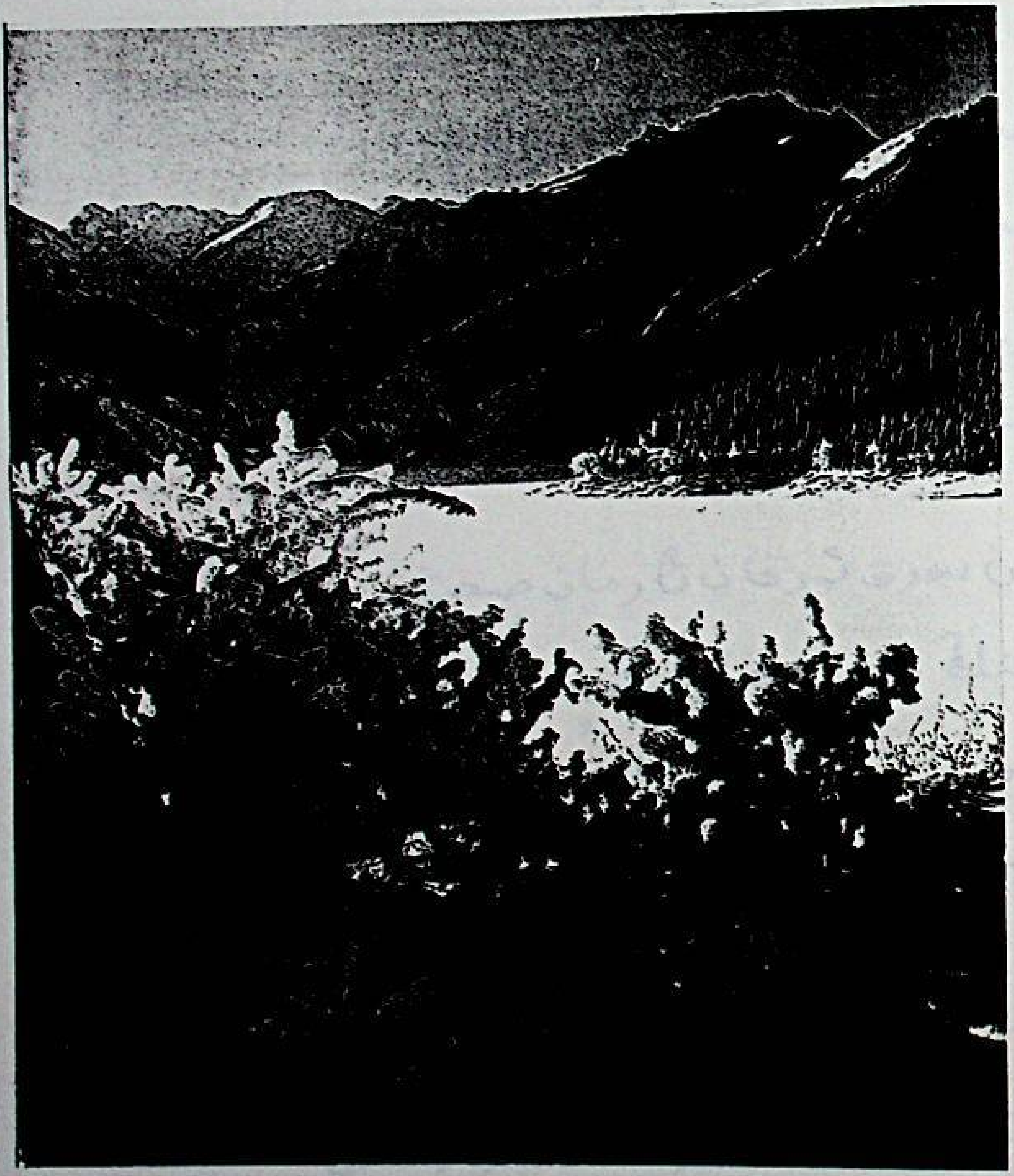

ئارمان چېچىكى

چېچەكنىڭ ئىچىدە بولىدۇ چېچەك،
ئارماننىڭ ئىچىدە بولىدۇ ئارمان.
بەزىلەر ئارمىنى بوروپ ئىشتا
بەزىلەر ئارمىنى كۆڭلىدە چولپان.

×

مەن سىزلەپ بىر ئارمان يۈرەكتە بولغان،
ئاتىلار چېچىلسا بالىغا قالغان.
شۇ ئارمان يولىدا ھەتتا چىم-چىت تاغنى
ئېتىدۇ كۆكلەرگە دە ھەسسە تىلەك قولغان.

يۈرەكتىن بەرىق ئۇرغان ئارمان چېچىكى
بەلكىم ئىشىدە ئۇرتىپ كەلگەن.
شۇ ئارمان يولىدا توكۇلگەن ياشىنى
دېڭىزلار بىنا بوپ ئۇغۇلشان يەلكەن

شۇ ئارمان يولىدا كەتكەن شەھىتلار
سۆڭىكى جەم بولسا بولاتتى نەچچە تاغ.
قانلىق جەڭ سەتمالى ئېتىدۇ ئىشماي
كېلىدۇ بىز كۆتكەن ھۆر ئازاتلىق چاغ.

ئاتىلارنى قوچاقلاپ چولپان باغاشلاپ،
ئەسەرلەرچان ئۈزۈلگەن ئوچۇق كۆزلىرى.
ئىگىسى تاپالمىغان ئىسىل غەزنىدەك
قەلبىدە كەتكەننى مەۋدان سۆزلىرى.

مۇزداۋان يولىدىن يۈرگەندە نەزەرىڭ
قار بولۇپ ياغدى تۈگسەڭ ئارمان چېچەكى.
ئۆزى ئەمەي ئانا سۆيگەندە سۆيگاردى سېنى
سادىرنىڭ بوۋىنى تىلى چوۋچىكى.
ئەي! ئارمان چېچەكى سوغۇلار سىمىز
دىلدىن ئېتىشنى ئۆتۈكۈچ قىپ ئاسرىغان سېنى.
مەھمۇتنىڭ جەۋرىسى ئاچسىرىن يېتىم
تۆندە دەر، ئەي چېچەك مۇڭلۇرىڭ قېنى؟!....

خەنجەللىق تىلكىدە بېشىڭنى ئېگىپ
قان ياشلار سېلىدە ئاقشىغۇلە يەلەپ،
زالىملار كوتىرىپ قىلىچى ۋە پالتا
كوللايدۇ نۆۋىتىنى يىلتىزىڭ قەستلەپ،

دۇشمەنلەرگە قەستكە ئېچىلماي چىنىم،
ساقچى ئەلسە تۆنە يوران سۆيمۈدۈپ يوتاي.
تۇغرە سىنسام بولغاندا ھوسنۇڭنى سىزماق
يۈرەكىمنى قىزىل سىياقۇنسى قىلىپ تۇتاي.

x

چېچەك گۈلنىڭ ئىچىدە بولىدۇ چېچەك.
ئارماننىڭ ئىچىدە بولىدۇ ئارمان.
بەزىلەر ئارمىنى بۇرۇن ئاستىدا،
بەزىلەر ئارمىنى كۆكلەردە چولپان.

1980

دەريا بويىدا

(بىر سىنلىق ئەلبومىدىن)

ساي بىلەنگەكە مەردۇدەر دەريا،
تۇرسام مەن ئۇنىڭ بويىدا تەنھا.
ئېقىشلىرى ئەشۇ دەريانىڭ
تۇيغۇلىرىمنى قىلغاچ مەھلىيا.

زومرەت ئېقىن چاچار ئۇنچىلەر
دولقۇنلىرى دولقۇننى قوغلاپ
قالدى شۇچاغ خىيال بورغۇسى
كۆڭلۈمدىكى بىر سىرنى كولاپ.

ئەزىزىم دەريا ئەي گۈزەل ئېقىن،
سالسام دە يەنە ساڭا بىر يۈگەن،
ئاشۇ يۈگەن قۇدرىتى بىلەن
كەينىگە قاراپ سۈيۈڭ ئاقسىكەن...

نەھاجەت سېنىڭ سۈيۈڭنى
ئارقىسىغا قاراپ ئاققۇزماق.
بۇ بولسىغۇ قۇرۇق خىيالغۇ،
مېنىڭ شۇنچىلىك بولامدىم ئاخماق.

ياق، دوستلىرىم ئەشۇ دەريانى
ئويلىشىمەن يارىم كۆڭلىگە،
ئۆزگەنگە قاراپ ئېقىپ كەتتى ئۇ،
قانداق قايتۇراي ئۇنى كەينىگە؟!

ئەسلىگىن

ئەسلىگىن ياققاندا يامغۇر
ياش تۆكۈپ يار دېگىن،
قان يېشى قېتىپ يولۇمنى
شۇنچە لالە زار دېگىن.

ئەسلىگىن چاققاندا چاقماق
ئاھ چېكىپ يار دېگىن.
ئەلگە كۆيگەندە يارىسىز
جاھان قەيەردى تار دېگىن.

ئەسلىگىن ياققاندا قارلار
يارنىڭ كۆڭلى ئاق دېگىن،
سۈيدە سەن ئاسماندا ئايمۇ
سۆيگۈنۈم بار، ياق، دېگىن.

جان ئېتىم

ئانا تۇلى چىمەنلىكىدە ئېغىناپ ـ
تۇلپارلىرىنىڭ تاۋ تازىيىدە كىشنىگەن.
تۇلپارلىرىنىڭ مۇزداۋاندا تېيىلماي
ئافرىقىنىڭ چوققىلىرىنى چىشلىگەن.

جەڭنىڭ سىگنالى چېلىنغاندا جەڭگىۋار،
سەن قاناتلىق بۈركۈت بولۇپ ئۇچاتتىڭ.
يانغىنىدەك قەيسەر يولۋاس ئىزىنى،
سەن نۇر يانغاي غەلىبە رقۇچاتتىڭ.

جان تەسەددۇق قەدەملىرىڭ ـ قامچاڭ.
ئاتلار ئىچرە تەڭداشسىزلىڭ جاھاندا
بىراق جېنىم كۆزتەگدىمۇ نېمە بولدۇڭ
خانىتە ئۆردىدە ھەسرەت چېكىسەن يىغاندا.

سېنىڭ ئانا تومۇرۇڭغا،
تىلىك ياۋۇز ـ
پېيىشتىڭ ئاچ قالغان زوتىمساق.
غەزىۋىسىدىن پارتلىدىمەن بوپ چاقماق.

1986

ئستاجل

مىس مېدال

(بىر قازاق ئوفىتسېرى خاتىرىسىدىن)

مەن قازاقمەن، سەن بىر مىس مېدال،
سەن نېچۈن بىر زامان بولۇشىمەن ئابدال؟

ئوغرى: «ئوغرىنى تۇت»، دەپ ۋاقىراپ
ئۆزگە رەڭلىك نەدەك بازاردا كىشىنى.
دۈشمەن كەلدى ۋەتىنىمىزگە
دەپ ئۇرۇشلار باشلىدى ئىشنى.

دۈشمىنىمنىڭ دۈشمىنى ماڭا،
دوست ئىكەنلىكىنى بىلمەي قاپتىمەن.
ئۇ سول سىيلىپ ئۇرۇش دەپىغا،
قوللىرىمغا قورال ئاپتىمەن.

قەھرىمان دەپ بەرسە مىس مېدال،
ئۆز-ئۆزەمنى بىلەلمەيتىمەن.
قولۇمغا قورال ئالغان چېغىمدا،
ئۇرۇش مەنىسىنى چۈشەنمەيتىمەن.

ئەندى ئۇرۇش مېنىڭ نەسلىمنى،
ئۆزگە تەمە كەتتە ئوغرىنى قىلدىپ.
قالدى بىر داغ - لەنىتى مىس مېدال
بوشماندا گۈرگە كەتتىم مەن كىرىپ.

1987

پەخىر

پەخىرلەنسە ئەرزىيدۇ ئىنسان،
تۇغۇلۇپ نەسلىدىن تۇغۇلغىنىغا،
ئەقىل، بىلىم، مەرتلىك جاسارەت،
ھەم تۇغۇلۇشتىن ئۇيغۇلغىنىغا،

ئاتماق ئەمەس تۇغۇلۇش بالىلىرى،
بىر-بىرىگە ئاتايدۇ سادىق.
دوستىنى يىغلىتىپ، يارىنى كۈلدۈرۈپ.
دۈشمەنگە ئالدىدا بولمايدۇ مازاق.

ئاپەت.

ئاپەت كۆپتۇر جاھاندا ھەر خىل،
تەۋرەيدۇ يەر، كۆچىدۇ تاغلار.
سەلەپ بېسىپ ھەر جايدا ئۈستىگە
بوراندا ئۆرتىنەر باغلار.

لېكىن بارچە ئاپەتتە ئەمەس،
ئادەم سانى ئاپەتكە ئەسلا.
مەسىلەن قەدىرسىز يىمەكلىك بىزنى،
ھوشيار بول ئۆلگۈدەك ئەيىبلى دوستلار.

تارىم قىزى

ۋولقان دېمەك ئۇ ئېتىلغاننى ،
تارىم قىزى يۈرىكىدىكى ئاتەشدۇر .
لەختە - لەختە ئۇنىڭ جەۋھىرى
كۆڭۈل بوستىدىكى چېچەكلەر لالىدۇر .

چاقماق دېمەك ئۇ چېقىلغاننى
ئەشۇ قىزنىڭ غەزەپتە قەھرىدۇر .
گۈلدۈرماما بولۇپ ئۇنىڭ ئۈنى
ياۋغا قارشى تارتقان نەرىسىدۇر .

1986
ئابىل

سەندىن ئۆزگە

(شېرىنسىلا خانىم سۆزى)

سەندىن ئۆزگە ئالەمدە،
يۆلەنچۈگۈم تېپىلغىم يوق.
سەندىن ئۆزگە يايلىغىم
گۈل-گۈلىستان بېغىم يوق.

يالغۇزلا سەن قەلبىمدە،
سەندىن ئۆزگە بارىم يوق.
سەندىن ئۆزگە ئالەمدە،
ئاللاھ سۆيگەن يارىم يوق.

ئىككى ياي ئوق

ئىككى مۇسۇلمان بىر-بىرىگە بەتالەپ-
تۇرغان ئىككى ياي ئوقتىنىڭ بولىغا
ئىككىنان ئاسلاق ئۆز ئىچىدىكى
ئاچتىن سەكراتتا ياتقان ئىككى بولىدا
نانىنى يەپ يۈرسە ھاياتلىق بولىغا

ئىككى مۇسۇلمان بىر-بىرىگە بەتالەپ،
تەشلەپ تۇرغان ئىككى ياي ئوقنى.
بىر-بىرىگە ھەممىسى بىر ياۋۇز ياۋۇغا
ئۇدايلاپ ئاتسا-قۇتۇلدۇرسىدى
مۇشۇ ياۋ بولغىماق بولغان بولاتتى.

مۇسۇلمان بولۇشنى، مۇسۇلمان قىزى
دۈشمەن ئاپىسىدىنى قۇتۇلغان بولسا.
ھايات شەربىتى ئىچ مۇسۇلمانلار
چاڭقىغان ئىشقا تېتىلغان بولسا.
خانىش ئىزى ئوغلى زەنجىرنى ئۈزۈپ،
ئىنسان قاتارىغا قېتىلغان بولسا.

1987
ئىستانبۇل

تماشای

تخۆلوبلا تماشای مەت کورسەم
تۆز - تۆز ئەلە خۆجا بو ئەلسەی.
ئۆ، یا کورمەي تولوبلا کەتسەم
هەدلۆك ئەرگلە سازا ئۆ، رئەلسەی.
تکسلا تا غا چیلا نغان مەبەی
ئبچیشما تتی یغد تسم مینلك؟
ئشلماتە هەدیە ت مەلتغدەلمیدیم
دوستلا رابارمو کید تسم مینلك؟
تۆدك باللدی سۆیغب کودشسە،
هەدمەتلە ششە، ئۆینایب کولوشسە،
یغدە ئاح سۆدنی بیربیرگە ئشتیپ
خۆرسن بسالادل یایداپ یغدو شسە،
هەیدی بیشغا تۆنتۆز چە ختمتای
دە سسە پ تەدغان خەلقمنی ئە سلیدەم،
تالەم یغدە. بارچە مەخلوقتن
بەئاح تام بیرلەئن بە ختنی ئە سلیدەم.

ئەبەدىي سوئال

يىغىدىم بىرىنجى ئەسىر سېنىڭدىن،
سورىدىم سوئالىي بىر سوئالىمنى.
تېنىمنى بوغۇپ ئىچىم تۈگۈندۇر
ئەللە يايىما مېنىڭ زارىمنى.

دۇنيا خەلقى ئەۋلادى ئىشىكىگە،
كىرەلمەي نۇقسۇپ باغچاڭغا سېنىڭ؟
نېمە بولدۇ جاۋاب بىر بەرىپ باق
بىر تال خۇنا سوئالىمغا مېنىڭ؟

شىنجاڭ، مۇستەقىل، شەرقىي تۈركىستان
ئۇيغۇر دىيارى ئۆتۈپ كەتتى ئەۋج ئالدى.
قىزىل ئەژدىھا - خىتاي چەمبەر -
چاپلىدى ئۇنى مېنىڭكى.... دېدى.

بۇ قېتىممۇ بۇ سوغاتنى سېنىڭ
ئۈچ يۈز يېشىنى نەمدەپ ئۆتكەنمىدۇ؟
يەنىلا بولارمۇ خىتاي تىرنىقى
نەسىل قىلدۇ تۇغۇش چەكلىمىسى كۆتەرمىدۇ؟

X

سوئالە ئەسر بوسوغاڭدىن سېنىڭ
قانچە دۆلەت كۆرۈپ ئۆتتىدۇ.
مۇستەقىللىق يىلدا يەلپۈنگەننى
ئۆزتۇغنى سۆيۈپ ئۆتتىدۇ.

سۆزلەنسەر بوسۇغا ئىتتىرىپ سىڭگىچى

قانچە دوست قوللار تۇتۇشۇپ ئۆتتى.

تەرەققىيات بەيگىسىدە ئەتمەلەر

قوغلىشىپ ئالغا يېتىشىپ ئۆتتى.

دۈشمەن ئالدا تۇرغان ئىككى مۇسۇلمان

بىر-بىرىگە ئوقلار بەتلەپ تۇرەمدۇ؟

ئىككى قوشقار سوقۇشسا، ~~[illegible]~~

بۆرىنىڭ

قارنى ئېچىپ خۇش بولۇپ كۈلەمدۇ!

ئىككى مۇسۇلمان بىر-بىرىگە ئاتقان –

ئوقنىڭ پۇلىغا ئېلىنسا مۇ نان؟

ئۇنىڭ بىلەن قۇتقۇزۇلسا مۇ

خانىكىردە، ئۆلتۈرگەن جان؟

سۆزلەنسەر مېنىڭچە ئولادىم

ئەركىن قوغلىشىپ يېتەلمەي ئۆلەمدۇ؟

مۇراتسىز كەتكەن مېنىڭ ئەۋلادىم

سۆزلە!

بىر كۈنى روھى كۆزلەمدۇ؟

موزتاغ ئانايدەك ئەسىرلەر بويى
خانتەڭرىدە قاتقان كۆز ياشنى ،
سۆزلە!
ئۆمۈز ئۆرلەمدۇ بىر كۈن
كۆرۈپ، كۆكتىكىنى ھىجرانلىق قۇياشنى

خانتەڭرىسىنىڭ گۈل باغلىرىسىنى
خىتاي توپانى قىلماقتا يەكسان
مىليار[1] يۇتسا بوغۇزلاپ مىليوننى[2]
سۆزلە ئەتە كىم قالۇر ئامان!

سۆزلە يەتتە رەڭ باستىق توپاننى
توختۇتۇشقا بىزنىڭ قانىمىز،
ساقلىغان تەگىن يۇلتۇزغا ئوخشاش
يوقالمايدۇ مىللەت شەۋكەت شانىمىز.

X

بوسۇغادىكى ئادالەت بىلەن .
مەدەنىيەت كانايى سىقىشتۇرۇلامدۇ؟
خىتايلار بىزگە ياسىغان زەنجىرنى
سېنىڭ باغچاڭدا سۆرۈشتۈرۈلەمدۇ؟

① مىليار — خىتايلار سانى بىر مىليارد [illegible] مىليون
② مىليون — شەرقىي تۈركىستاندىكى يەرلىك خەلقى يەنى ئۇيغۇرلار 15 مىليون ئەتراپىدا

باغچىچىم سۆيۈپ كۆتۈرگەن ئانار

كۆزلىرى چاقنىغانلار كۆرۈنۈپ تۇرامدۇ؟

ياتى باغچىسىدا تاغان، يېڭى ئوغىنەمەس

يېڭى ساغا ھاۋا ھەققىدە سۆيدۈمدۇ؟

7.12.87.

ئىستانبۇل

جۇشقۇندا تارىم بويىغا
ئالەمنىڭ ئاپتىۋى بىربەس.
شەپەرەڭدەك باشقا مەخلۇقات
«ئىستىقلال» دەپ ناخشا توۋلار بەس.

زىمىستان كورمىگەن بۇلبۇل
باھارنىڭ قەدرىنى بىلمەس
جاپانى تارتمىغان ئاشىق
ۋاپانىڭ قەدرىنى بىلمەس.

تارىم بېغى زۇلمەت ئىلكىدە
ئىستىقلالنىڭ يەتتى قەدرىگە
تارىم پەرزەندى يۈرىكى تىرىقۇش
تەلپۈنۈپ تۇرغان ھۆرلۈك مەھرىگە.

تارىم قىزلىرى بوستان چېچەكى،
دۈشمەن بويىنغا ياسىما قىتادار.
قاچان غۇنچە كوزى ھاققان ئىزىز
سوقەلتۇرگە نالەر بولۇشىدۇ خار.

قاچان غۇنچە تالا موشۇقى
نەققىي مۇشتىنى سۆرۈپ يۈرىدۇ.
قاچان غۇنچە تارىملا يىغلاپ
بەختىن جاھان كۆرۈپ يۈرىدۇ.

گۈللە، ياشنا تۈركىيە

گۈل-گۈلىستان باغۇ-بوستان گۈزەل تۈركىيە،
ناماڭ مەشھۇر تىلدا داستان گۈزەل تۈركىيە.

سەندە ئۆسكەن ھەر بىر ئەۋلادىڭ ئارسلان كەبى
باتۇرلۇقتا تەڭدىشى يوق مەرت باتۇر سېپىڭ.

قۇياشتەك مەۋج يالقۇنلۇق سېنىڭ قىزلىرىڭ،
سۆيۈنگەن لەززەت بولغۇدەك تويى ۋە سازلىرىڭ.

سېنىڭ قەدىمىيلىكىڭ ھۈنەر سەنئەت جاھان سارايى كانى،
چۈنكى ئۆزۈڭ خەلقىمىزنىڭ تۇغۇلغان ماكانى

1986

ئىستانبۇل

تارىم دەريا

يەر يۈزىدە بارچە دەريالار
دېڭىزغا قاراپ ئاقار ئۆركەشلەپ.
دېڭىز گويا ئانا، دەريا بالىسى
باغرىغا بولار بىر- بىرىگە ياقىن.

ۋە يا تارىم دەريا چۆللەردىن بىر ئاشىق
جېنى قۇمسىغا تەسلىمگە ياتقان،
سەن شۇنى ئۇچقۇن ئويقىنى بىلمەي.
كېچە كۈندۈز قۇم شاۋقۇنلاردا ئاققان.

دەريا شەرقچى، دەريا تارىخچى
قورام تاشلارغا بىخچە رەڭ بەردى.
دەريالىقىن يار، زېمىنغا خۇشتار
قەھرىمان سۇ ئاشۇ ئۇنىڭ بويىغا جەڭدە.

دەريا بىر ئارزۇ، شېرىن بىر ئىستەك
ئۇنىڭ نىشانى بىپايان دېڭىز.
دەريا دېڭىز قوش ئىگىزەك قېرىنداش
گويا گۈل بىلەن بۇلبۇل، گويا قوش مېغىز.

بىچارە تارىم ئەزىم دەريايىم
ئاقسا ئىشمۇ ئەرزىمە ئالتۇن بەھايىقاپ،
كۆز ياشلىرىڭنى تاشقۇر دەيمەن سېنى
سېنىڭ مۇراتسىز تەقدىرىڭگە يىغلاپ.

بارچە دەريالار دېڭىزغا ئۇلاشسا،
سەنلا سىڭىشسەن قۇمنىڭ ئاستىغا.
نېمە بولغانسەن؟ كەتكەنمىدىڭسەن
ياكى تەقدىرنىڭ بەددۇئاسىغا.

شۇنچا ئىستەيمەن مۇددىئاسىز تىلەك
ۋە يا مەشۇقتىن ئايرىلغان يارسەن
ۋە يا گۈلدىن ئايرىلغان بۇلبۇل
ئۈزۈلگەن ناخشا، ئۈزۈلگەن تارسەن.

دېڭىز بىر سەھنە ئۆلۈملۈك مەيدان
دەريالار ئۇندا كۆرسىتۇر سەنئەت.
دېڭىزگە ئەمچى يالاق، دەريالار قەدرى
قەدرىدا يالاڭ ئىقتاچە كىمسىز مۇھەببەت.

زەي زىنداندىكى پالۋانسەن تارىم،
سانچامە يىڭنىلار بولماپتۇ نېسىپ،
قوتان تاراشقۇ يېتىم قوزىسەن
قالدىڭ زار-ۋالدا بوينۇڭنى قىسىپ.

مۆلدۈر ئاتتى، يامغۇر ئاتتى
ياغسا قانچىمۇ چىدار ئىدىڭسەن
سانى مۆلدۈردەك خىتاي ئاتتى
ياغدى بېشىڭغا بەھۇش بولدۇممەن.

قانغا تولدى خەلقى كۆزيېشى
ئىسيانكارلارنىڭ قانلىرى دەريا.
يەرشارى تىترەيتتى، بىراق تارىم ئېلىنىڭ
ئۇندا نەرسە ئەمەس تىلەك كىندىكى گويا.

ھاشىلى تارىم دېڭىزغا ئۇلاشسالىق
قېنىمىز دېڭىزغا رەڭلىك قاتماسىدى.
بۇندا ساپ تاڭدىنى قاقتان دەريا بار
دېڭىز موجلاردە سىسىم تارتماسىدى.

ھۆللەردە نەججان تارىم گۈزەلى
جۇشلىرىدە، دېڭىزى كۆرەر.
دولقۇنسا كە ئەمەن ئىتىزغا ماشىغاندا!
جوشقۇنى جولپانغا سۆيلەر شۆھرە كۆلەر.

بارچە ئىلاشتى ئىستىقلالىغا
مەيلى نىگەرمە يېڭى ئاتى تەئەللۇك.
تارىم سىپىنىڭ بەرزەندىلىرىنىڭ
تىلسە يۇرتى ئامدۇ زۇلۇمغا كىيەنلىك.

ئوتتۇز، ئىستىلىر، فىددوئى بوۋىسى
كىندىك قېنىنىڭ كۆكسى بارسەندە.
جاھان شاھى سۇلتان سۇلايمان -
مۇمىنلىك يېيىگرە رسوۋسى بارسەندە.

قىشلاردا تاڭلار مۇزلىغان تاراتقان
باھار، سەرگەردانلىق بوشلۇقى تارىخىم.
نەزەرىدە ئۆز ھۆسنىمە بولدى سانسىز
بارچە ماكاندىن خارابتۇر ھالىمىز.

مەڭگۈ تۈيۈلغان ھەر كۈنى سىنچىقىن
تولغىنارمەن نىشانىڭدىن يېتەلمەي.
مۇقەددەس تۇپراق كەڭ ۋە ھەلەككاي
تىپلاش دۈشمەنىگە بولالمىدى يېتەلمەي.

ئەپسانىدەك سۇ قولۇپ تۇرغان
نېمىكى تاغ تارىسى پاتمانە قوشۇشىدىن.
گويا جاڭگەر سەھرادا تۇرۇنە
پارچىلاندى سېنى ھالا بېھۇشسەن.

ياق! ياق! ھوشيار سەن، ھەر بىر نەپەسلىك
ياۋغا قارشى ئىسيان كۆتۈرۈشى.
ئىستىقلال دەپ كىشىلىكتىن باشقى ئۇ،
بىر كۈرەڭگەن ئۇ، ساپىلىقى تېپىشى.

ھەر بىر قەدەم، جەسەتلىگەن ھەر چېش،
ياۋغا قارشى كۆتۈرۈلگەن ئىسيان.
دۈشمەنلەرنىڭ ئازابى زەنجىرى
قىيىندا سۇلتانى قىلماقتا بىرجان.

گويايى نىمە زادى تارتىشلا
خوشىنلىقمۇ ئاتاي سوفىيە رەگە .

تە قدر ئەن موشۇنچە كورمو
ئۆز سۆزى سەدو تاشنى كۆزۈ ھەرگە .

گويايى نىمە تارىم بويىسلا
يۇغراك سۆزى يە تەمەس ھېچكىمگە .
بايلىقى مول ئۇدانىم ئاتالغان ..
بىراق ئۇ ئەرزىدلىقى بولالماس ئەگە .

تارىم بويىسلا بېشىرو ئالىردىن
دەريايا ساي ئىشى ماشىدى خىتاي .
تارىم باللىرى ئەنشۇ نۇقتىن
يا قالماس مىراس . قايتىشالماس چاي .

قولدا تەمەس يىل بېيى ئىشلەر
تاما نىسپ بولماس تويغىدەك غىزا .
كۆزدىن كا بىلىك تۈز ستىدە تەن
توشلاب ئۇنلەن ئىشانىدىن مازا .

گويا يېڭى ئەمەس زادى تارىمدىكى
خۇشلىنىپ تاماشا سوغۇپ بىرگە .
تەقدىر ئەلەننىڭ موشۇنچە تۇرمۇ
ئورنىغا سىرتىدا تاشنى تۇتۇپ ھەرگە .

گويا يېڭى ئەمەس تارىم بويىدىكى
يۇلغۇن سۆزى يە تەمەس ھېچكىمگە .
بايلىقى مول ئۇرانىم ئالتۇن ..
بىراق ئۇ ئۇزلۇقى بولالماس ئەمگە .

تارىم بويىدىكى بېتىر ۋاللىرىدىن
دەريا ساپ ئىشى ماشىدى خىتاي .
تارىم باللىرى ئەشۇ ئەپتىن
ياقالماس مېھرى ، قايتالماس جاي .

خولداكە تەمە نە يىل بويى ئىشلار
ئامانسىز بولماس تۆۋە يەردە ئىزرا ،
كۆز تۇرغا سىلك ئۇ سىستە دە ئەلە
تۇشۇلاپ ئۇلەن ئىنسانى مازا .

×

نەشتىلە بولار ئوتنداق ھاياتقا
ئىشان قىلمايدۇ ھېچ قالمىغۇزلار.

تۇنۇپ كۆڭلى بىلەن قەيدەلىك ياۋاشتۇر
نىكارغا تەلمەيدۇ ھېچ قالمىغۇزلار.

بۇ شەمەن بىر كوزا يونى سو بولسا،
چىمدىم توز بولوپ تېتىمۇ ئاتىدۇ ئۇلار.

يۆدە كىلەرنى بىر بوسمىغا قىلىپ
قىوراللىق، ۋە شەمە تەگى تېتىمۇ ئاتىدۇ ئۇلار.

بىراق ئۇلارنىڭ يۆدەلىك سوزىنى
جا، ئىشلىسە سىرتقا چىقارماس.

ھوزتانغ ھېچ يەدۇ كوزيالى تېغىنى
سۇدىرغاندا توتۇلغان ضالاس.

بەدخسىز تارىم تاغزاپ قوشىغى
قومنىلە تاستىغا سىڭىپ كەتتىدۇ.

سىلىسىز ئۇجولغىم تاھو زارلىرىنى
قومنىلە تاستىغا سىڭىپ كەتتىدۇ.

×

ئاھ تارىم سېنىڭ ئەۋلادلىرىڭنى
قىزىل ئەژدىرھا يۇتۇپ كېتەرمىدۇ؟
يوقمۇ ھەمدەل ئىنسان جاھاندا
ھەقىقەت پاتقاقتا پېتىپ كېتەرمۇ؟

سەبى بوۋاقنى خالىغىنىچە بېسە
تاماشىنى قىلامدۇ جاھىللاردىن كىشى.
يالغۇز ئىشتا تاشنى تۇتقان ئېتىپ
چىققارمۇ بوۋاقنى قۇتقۇزار كىشى.

x

ئەزىمەت تارىم ھەربىر بالىڭنىڭ
قارشىسىدا مىڭلاپ خىتاي ئەسكىرى.
تەقدىر مۇشۇنداق رەھىمسىزدۇر
نېمىدۇر ئالەمدە ياشاشنىڭ سىرى.

ئالىم مەھمۇت، يۈسۈپ ئۆستۈرگەن
ئەدەبىيات جەننىتى توزۇپ كېتەمدۇ؟
قۇمغا سىڭگەن سۇ سىڭىلەك كەبى
ئەۋلادلىرىڭ يوقاپ كېتەرمۇ؟

3 ـ ئىيۇل 1987.

توققۇز بۇلاق

مېھنەتنىڭ دەرياسىدا ئۈزسەم شۇنداق
سەزىلگەندە ھەتتا جانان بولۇپ قول ئۇزاتتىڭ.
قانچە تاغلار ئارقىسىدا كەتسەم يىراق
قايناق چەللەپ شىشىق ئۆتنى ماڭا ئاتتىڭ.

ئەسكە چۈشسە لېنىڭ چىمغارنى تونۇن سۆيگەندى،
يىلتىز تارتىپ ئەسكە نەسەبلىك نۇر تىكەمدى.
باشلاپ كەتتىڭ گۈزەللىكنىڭ گۈلشەنىگە
تۇتۇپ ماڭا ئىشنا پىشقان بىلگەمدى.

سەن قارىسەن ئىلھامىڭنى بېرىپ قىلىپ
ئويۇقتىن كەلدى كۆڭلۈم سۆزى كەۋھەرنى،
كۆكنى ئاسماننى قىلىپ ياقۇت بىر پىيالە
ساڭا سۇناي مۇھەببىتىم جەۋھەرنى.

توققۇز بۇلاق، ئۆركەشلى بۇلاق، سەۋدار بۇلاق،
كۆڭۈل سازىم تەستىكە سالغىن قۇلاق،
مايسا تۇققان مەھەللىگە يايار ئايدىڭ،
يوپۇرماقلار سايىسىدىن رەڭ شىلىپ،
كىرەلەشكەن ئورمانلارنىڭ ئۈستىدىنە،
قۇشلار ئۇندا قويار كونسېرت - كومېدىيە،

بانىماي قايسى سۇۋادا نغا شۇ سۇۋادان
ئايىنى قىسار ئالتۇن گۈزەل تەپ چەلسەتە،
يۈرسەم تىتىك كۆرگەم گۈللۈك تەزلىدىمغا
ئەكىلىتەندە ئەجىب ياتقان ياغلاپ ئەتكەستە

ئېرىقتىكى سۇزۇك سۇلىرىڭ نەپىسى ئەينەك
تۆپىسىدە ئاسمىنىدا ئاپاق تۆشىكىدە نۇرى
ئەكس سۈرەت قىلماق ئۈچۈن خۇشبۇي ئەترىگۈلنى
سەندىن ئېلىپ كېتەر يىراق شامال قوزغۇر

ئالەم بىر دەرەخت نۇر پۈركۈيدۇ قوياش ساڭا
گۈزەللىكنىڭ لىباسىنى تىكمەك ئۈچۈن.
ئەسا ئۆزۈم ياشىدۇ ئاي نۇرىغا.
سېنىڭ ئاسمان دەرىزەڭنى چەكمەك ئۈچۈن،

يارقىن بولاق ئۈمۈد كۆزى سالقىن بولاق.
ساڭا قەلبىم مەڭگۈ ئۆچمەس يالقۇن بولاق.
ياپراقلىرىڭ ئانىسا ئۈچۈن سايە بىلەن،
كېلۇر ساناسىز مە سېغىنىشنىڭ مېھمانلىرى.
شۇ ياپراقتا يارىنەس كۆنۈش تۇرلار،
قىدرو قىزى كۆكۈل قىيىپ كۆز تۇتىلىرى،

دۈشمەنچە بوپ يېيىپ تۇرسا يامغۇرسىنى
ئاي تۇتقان بوپ تاقىلىدۇ ھەسەن-ھۈسەن.
ئۆچرەتتە تۇرۇپ ياسارسىنى تۇرتۇپ سىلىمو
بولارى ساڭا گىرمەمچىلىك قىپ كىم ئۆگەتكەن ؟

مەجنۇن بولۇپ بىغلاپ يۈرەر سۆلدە بوران،
سېنىڭ تونىڭ مۇپتىلاسى بولغاچ دېلى.
ۋە يىدىكەن نى خىل ئەمەسسەن ئۆگۈزەللىك
تويا ھېچ بىر ئاشلىرىمغا كەتمەي نىبرى؛

ئۇسسۇز بولاق، لەھەل بولاق، شوخ بەت بولاق،
ئۆركەشلىرىڭ ئەتراپىدا ۋەر ساۋۇل زىناق،

ئەھسەن ئۇنتا جوپلۇك داشى نازان قاينىغانەك،
قايناپ تۇرار ھەر بىر بولاق تايىماي تىنىم،
نەدە سەن بار؟ بويدەك بارمۇ؟ جولا قىلارىڭ —
ئاستىدا،
دېگەن تىمسال ھانداق قىلار جېنىم،

قويىلدى زومرەت كۆلگە ھەر بىر بولاق،
شوخ سۇلىرى ئۈنچە مارجان چېچىلغاندەك،
ئۈنچە دەمىسەن، كۈمۈش ساۋۇت تېگىدىن سىكلاپ
باتۇر ئەسكەر تاغدىن يەر سىكە ئېتىلغاندەك

ئاي مۇڭ تىگىدە كىلىپ سانسىز ئاھولارمۇ
سائاھۇتى كۆزلىرىدەك تاشلار نەزەر،
كۆز مونچىغىڭ بوي ئىسلاي يوپىنۇ كۆڭامەن
تەگمىسۇن دەپ ساڭا كۆز، تىل قىلىپ ھەزەر،

كۆز كەلگەندە مەرت يىگىتنىڭ يانچۇقىدەك
ساڭا تولۇپ تۆكۈلدى ئالتۇن خازانى
تاغ باساي دەپ بىلىيارت ئوزدۇم ياقۇت ئانا
ئات ھارۋىلار تۇيسىدە تولۇپ سۇ ئەت باداك.

كۈمۈش بولاق، تەبىئەت بولاق جۇشقۇن بولاق،
ئېشىپ تاشقان جۇللوكلىرىڭ ئۇچقۇن بولاق،

يېتىلگەن شىددى قويۇش ئۈچۈن ئۇلاپ شېرىن سۆيۈنۈك،
يىلتىزىم بىلەن چىلىشىپ ئۆسكەن سېنىڭ تۈپى،
سەن دەريا بولۇپ تىنىقىپ دولقۇنلىغانچە.
يېنىمدا تاغ يىقىلغاندەك ئۇنىڭ كۈچى.

بىراق ئۆزەت ئونسىغاچ، ئۆزىنىڭ تىلى—
ئۇلۇغ مەختىنى ئاپاردى ئۇ، دولقۇنلار خانىغا.
ياش ئۈچۈنلىك ئۇلۇغلىقنى يادرا لىقىسىنى—
تىنىم بەرمەي يېتىپ كەلگەن سۆھبەتكە جاندا.

«تىرىشىپ ئۆگەن» دېگەن سۆزنى ھامان توققۇز بولاق،
مەڭگۈ قايناپ ئاتقىنىمغا سالسام قولاق.

X

توققۇز باتۇر ھۆرلۈك يولىدا شېھىت بولۇپتۇ
تارىخلارنىڭ ساتاشىغا سالسام قولاق.
توققۇز باتۇر ئانىسىنىڭ كۆز ياشلىرى
تاشنى تېشىپ ھاسىل قىپتۇ توققۇز بولاق

ھۆرلۈك ئۈچۈن ئاققان قانلار يالقۇنلىرى
تاغلارنىڭ ئۈزىگە بىلەن ياقۇت قىلغان.
ئۇلۇغ ئارزۇ- ئارمانلارنىڭ قارىغايلىرى
تاغ ئۆزىدە بولۇتلارنىڭ كۆكسىنى تىلغان.

ھۆرلۈك ئۈچۈن ئاققان قانلار بۇلاقلىرى
تاغلىرىمنى نۇرغا بىلەپ ياقۇت قىلغان.
ئوتلۇق ئارزۇ - ئارمانلارنىڭ قارىغايلىرى
تاغ ئۈستىدە بۇلۇتلارنىڭ كۆكسىنى تىلغان

ئالتۇن بۇلاق، تەبىش بۇلاق، توققۇز بۇلاق،
ھەققانىيەت مىزانى بار سەندە ياڭراق.
شۇ كۈنلەردە گويا ناموسى تۆكۈلگەن قىز -
بولۇپ جۇشقۇن تۇرسەن جىمجىت سۈنۈك مەيۈس
ياش بوستان غۇنچىلەرنىڭ بولغاچ خاراپ
چېكىۋاتسەن ھەسرەت پىغان، ھەمدە ئەفسۇس...

ھەسرىتىڭنى ئويلىسام مەن توققۇز بۇلاق
ھەر كۆكلەم ياشناقارسى بولور ياراق.

1980
ئىستانبۇل

رۇبائىلار

1

خەنجىرىم باردۇر دەپ كورەڭلەپ كەتمەڭ،
ئەگەر ئورۇشنى بىلمىسەڭ ئىنسان مەن دەمە.
ئۆزەڭنى ئەر بىلسەڭ، ئۆزگىنى شىر بىل،
بىلمىسەڭ دوستلۇرۇڭ سېنىڭدىن زەخمە.

2

ئەگلىكى نان تاپساڭ بىرنى داپ چالما،
باشقىلار ئالدىدا كورەڭلىك قىلما.
دانا كىشى دىسەڭ ئۆزىنى بىلگۈچى،
ئۆزەڭنى چاغلىماي، بازارغا سالما.

3

يىمەكتە، كەيمەكتە قاناەتكە تول،
ئوقۇشتا، ئىشلەشتە قاناەتسىز بول،
مۇبادا بۇ نىسبەت ئالمىشىپ قالسا،
ئىنتقۇسىز خەتەردۇر ھاياتىڭغا يول.

4

يانشنا يافشى كۆن بەرسگەن خودا،
يامانىنىڭ جاجىسىنى بەرسگەن خودا.
نادەرنلەر ئاتلىقتۇر، دەرنلەر پيادە،
پيادىنى بۇندىنۇ قىلغۇەندە جودا.

5

چىن ئىنسا ندور بىر ئۆمرىدە بىرنلا سوبگەن،
سادان بوغىدەك ئوچەي، تۆرۈك ئوستەك كوبگەن.
چىن ئىنسا ندور بلىسىمۇ گەرچە كوبۇشى،
كوبگەن كىششىنىك بىر ئۆمۈر قەدرىنى بىلگەن.

6

چىكى توتمىساڭ كەچتە بوشمان ئەگەر سەھەرنى،
چىكى توتمىساڭ كۈزدە بوشمان ئەگەر باھارنى،
مىھنەت بىلەن ئەر كوكلەيدۇ، يامغور بىلەن يەر
بولەي قويسا نورە نورماس قوروق ئاخارنى.

7

بۆل يەزۆس ئادەمدە بولمايدۇ ۋىجدان،
ئۆيىشغا بارمىدىن بۆلدۆر بەك ئۆجدان،
بۆل يەزۆس نامەرت بىلەن بولو يىگەندىن،
يافشىلۇر مەرت بىلەن ئىچىسە گەر يوبدان.

8

نامەرتلەر ئۆزئىنفاق كىلدۇ ئاپاپىپ،
بەلكىسىگە چۆشسە ئاپىناپ،
كىسەرغادىيىپ.
گەر كەلسە ئۇنىڭغا ياكاق ئاپقار جاغ،
يادا بىرقىشقان دوستىنى تاشلايدۇ ئىتىپ،

9

قىلغىر ئىش قىرىق يىلدىن كىيىنمۇ بىلىنەر
بىر مەزگىل بازار ئالار مەككارلىق ھۈنەر،
قاخشاتقىنى دىگەن بىلەن يۈزگىنى، ئەلنى،
مەككارنىڭ قەبرىسىدىن ياپىنا مىلار ئۆتەر،

10

قىلالماس ئىشىڭغا ۋەدە بەرمىگىن
ۋەدە قىلغان ئىشىڭنى قىلماي قويمىغىن.
ۋەدىدۇر بىر قەرز، ئىنسانلىق بورچى،
ھاياتكە ئىنسانىنى بۇرچىنى ئاخلىغىن.

11

~~نامەردلىك~~
نامەرتلەر ئاچىرنىڭ ئالدىدا پالۋان،
كورسىتەر ھەيۋەسىنى بولۇپ بىر قاۋان،
كوشلۇقىنى كورگەندە يالار ئايىغىنى،
گويا بىر كۈچۈك جىرابى سامان،

12

خابىلىق ئوتكۈنچى بورانغا ئوخشاش،
يوگىلىپ يېتىۋالساڭ ئورانغا ئوخشاش.
خابىلىق ئالدىدا زىل بولۇپ كەتمە،
بولۇۋالغىن خولماتاڭ سارىڭغا ئوخشاش.

13

ساراڭ ئوز مەيداندا ساقنى ساراڭ دەر
گاراڭ ئوز مەيداندا ئۆزگىنى گاراڭ دەر
ئوسۇپ يەڭگى ئۆزى توقۇغان مەيىنەت تورلارنى،
يەر يۈزىدە تەك ئىسسىك، ئۆيى باراڭ دەر.

14

نامەرتلەرچە قىلار ئۆزىنىڭ نەسلىنى،
يولغا باغلايدۇ ئارزۇ - ھەۋەسلىنى،
يول بولسا ئەرشكە، بولمىسا كەشكە —
قارايدۇ،
ئۇنتۇيدۇ ھەر جاغ ئەسلىنى.

15

بىرلىرى لەۋزىگە ئۇرى تىلگە ئەمەس،
بىرلىرى ئاراھو - بابلىق بىلەن مەس،
بىرلىرى ئويلايدۇ ياخشىلارغا قەست،
تىكەنلەر ئىچىدە گۈل ئۆستۈرۈش تەس.

16

ئەل ئۈچۈن كۈي جابار چېكەر بىر ئالىم،
شۇ ئالىم پېيىدە ھەسەتخور-زالىم،
ئىنسانغا دىيانەت پەزىلەت تىلەپ،
بىر ئۆمۈر سۆزلىدۇم، قالمىدى ھالىم.

17

مېنى بەزى دوستلار دەيدۇ: "سەن بەك ياخشى"،
بەزىسى دەر: "ئېشىك بىلەن قېشىك ياخشى"
يالغان ماختاش، ئۇچۇرۇشلار ياقماس ماڭا،
يىراق ئىسسىق - سوغاق كۆرگەن يېشىم ياشى.

18

ئۆتكەن ئۆمرۈمگە باقسام قايرىلىپ،
ۋاقىت - ئېقىن سۇ، بىر ئەزىم دەريا،
ۋاقىت - ئاتقان ئوق نىشانغا ماڭغان،
ۋە ياكى ئۇچقۇر دولدۇلدۇر گويا.

19

ۋاقىت دېمەك قان، ۋاقىت دېمەك جان،
ۋاقىت - تىرىشچانلىقنىڭ مىنگەن تۇلپارى،
ئۇنىڭ قىممىتى بىباھا چەكسىز
ۋاقىت تىرىشچانلىقنىڭ سۆيگىنى - يارى،

20

ئۆلگەننىڭ ئارقىسىدىن ئۆلگىلى بولماس،
ياكى ھازىردا خوش بولۇپ كۈلگىلى بولماس،
بولسىمۇ يۈرەك گەر مۇشتۇمچە بىر گۆش،
ھەر نەقىل ئىككىگە بۆلگىلى بولماس،

1984

[illegible]

تۈركىستان جېنىم يۇرتۇم

(ناخشا تېكىستى)

تۈركىستان جېنىم يۇرتۇم
ئەسلەيمەن سېنى دائىم
ھەسرەتلىكتە يىغلىسام
تەشنىغا يەنە خۇدايىم.

گەۋھەردەك تۈركىستان
يەم بوپ كەتتىڭ دۈشمەنگە.
كۆكتە تولۇن ئايدەك
جەم بوپ كەتتىڭ دۈشمەنگە.

ئىگىلىسەمۇ ھەقىقەت
سۇنمايدىكەن ھېچقاچان.
زۇلمەت ئىچىدە ئويغاندى
پەرزەنتلىرىڭ بىر ئوبدان.

جېنىمىزنى پىدا قىپ
سېنى ياۋدىن قورۇيمىز.
يۈزۈڭگە ئاياق قويغانلارنىڭ
كۈلىنى كۆككە سورۇيمىز.

1987
ئىستانبۇل

47 يىل

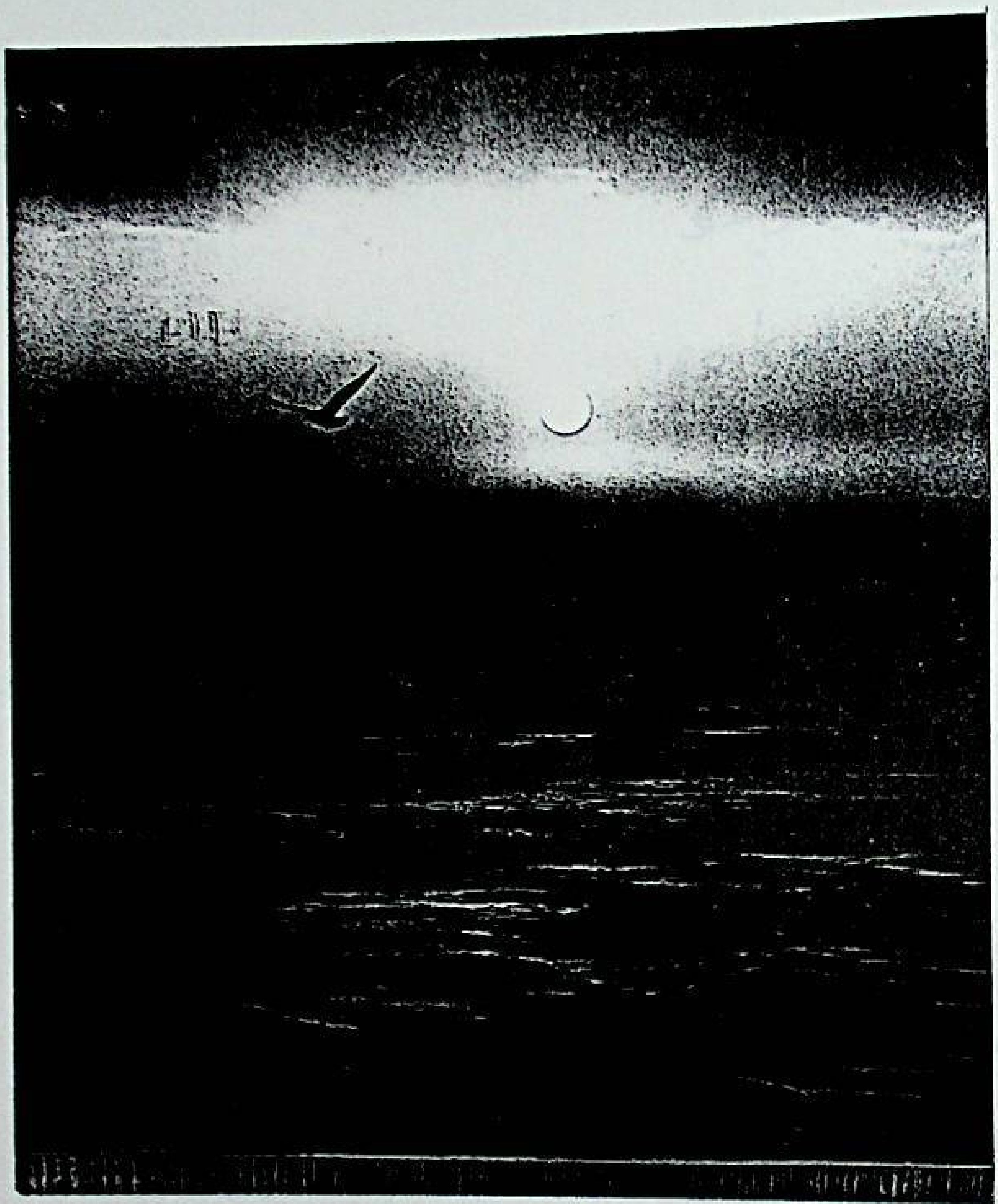

1987

47 يىل

دىسەم ئوتقان 47 يىل
قارا تۇغۇزنى زىندان ئىچىدە،
نىمىدۇر ئۇنىڭ ئىزدە تۇتقىنى
يېرىم ئەسىر كۆڭلى زىندان ئىچىدە.

يېرىم ئەسىر زىندانغا لايىق
نىمە ئۇنىڭ قىلغان گۇناھى،
ئوغرىمۇ ئۇ ياكى قاتىل
نىمىدۇر ئۇنىڭ قىلغان بالايى.

ئوغرىنى دىمەك، قاتىلنى دىمەك
ئۇ ئەخلاق تەلىم ئىلىم ئۇستاشىر،
ئۇ تىلشۇناس، ئۇ بىر دىپلومات
ھەم ئىلىملىكنىڭ ھەممىسىگە ماھىر.

ئۇنىڭ گۇناھى تۈركىستاننى-
مۇستەقىل قىلماقچى دېگەندىن ئىبارەت.

1987
ئىستانبۇل

شۇ چاغنى ھاياجان كۆز ياشلىرىمىز
ساقىنغان يۇلتۇز كەبى ئاققانتى .
سىزنىڭ ھەر سۆزىڭىز ھەر بىر يۈرەكتە ،
ئۆچمەس مېھىر تولقىنى ياققانتى .
ئەمما سىزنىڭ ئىشەنچلىك تىلەكلىرىڭىز
بىزنى تىلغا ئېلىپ قويمايدۇ .
«بوينۇملار» بىزنىڭ «مارتا» ، «خىتاينىڭ
بوينى ھەچكىمسۇ بىلىپ قويمايدۇ .

×

باغرى تاش تۈن، بىگانە شۇ قۇش
كەلدى شىمشەكنىڭ بېشىغا ئۇچۇپ ،
سايراپ كەتتى ئاتا ئەتىلەپ
ئۇنىڭ دەردە بويىنى قوچۇپ ،
بۇ غۇنۇڭ سىرى ئادەم ؛
قەبرىسىدىكى
كېيىنكى بىرقى شىشنىڭ تىلىنى كەسسە ،
قانداق بولدو ئۇنىڭ شۆھرىتى
ئاللىقاچان بىر نوقسان يەتسە ...

×

باغرى تاش قۇش، بىگانە شۇ قۇش
ھەقىقەتتە ئۇچماقتا سايراپ ،

باغرى قان قۇش، يېگانە بىر قۇش

باغرى قان قۇش يېگانە بىر قۇش،
كۆك ئاسماندا قانات كەرگەن قۇش.
ئاتا تۇغرۇك ئانىسىنى تاشلاپتى
خان تەڭرىدىن يېڭى كەلگەن قۇش،

ئوقچە بىر تەگسە باغرىنى ياقتى،
كۆز ياشلىرى دەريادەك ئاقتى.
ئۇنىڭ مۇڭلۇق سايراشلىرىغا،
كۆكنىڭ چىدالماي چاقماق چاقتى.

سىزگە سالام يوللىدى ئاتا
تۈركىستاندىكى بارچە دەرتمەنلەر،
مۇستەقىللىق، ھۆرلۇك ئۈچۈن
قەدىر-قىممىتىگە بەكمۇ يەتكەنلەر،

ئاتا تۈرك جانىجان ئاتا
سەن مىللەتنى مۇستەقىل قىلدىڭ.
دەستە يەمەن دەستە مىللەت بېشىغا ياۋ
مۇستەبىتلىك قىلىچىدا ماڭ پارە قىلدىڭ.

خان تەڭرى تىلىۋاللاھ بىزگىمۇ

ئانا تۈركستانىڭ بېرىقىن بىر تۇغلان،

دۈشمەن تاپىنى ئاستىدا قالدۇق

ياۋۇزلار تىرنىقىدىن قۇتۇلىمىز قاچان؟

×

باغرى قان قۇش، بىچارە شۇ قۇش

مەڭگىلەر دېنە ئۇۋىسىدىن ئۇچتى،

ئېچىلسە ئۇ نەم-نەم سۆيىدى،

تومۇرلىرىغا بىر ئىززەت يەتتى.

مىسرىغا تىلىپ مۇساپىر بولۇپ —

قەبرىنى تاپتى قويدى گۈلدەستە،

قانىتى بىلەن ئەشۇ قەبرىنى

سىيپىدى چەكتى يەنە بىر نەپەسە،

×

باغرى قان قۇش بىگانە بىر قۇش

دېڭىزلىلىكتە قەبرىنى تاپتى،

كۆز يېشى بىلەن چېچەكلەر ياغلاردى

ئۆشام يىسابى قەبرىگە ياقتى،

مەڭگۈلۈك بىلەن قانچە ئەللۈك

مۇستەقىللىق بېرىگە تىلەكچى سەن،

نەمىشكى سېپىلىڭ بىر مۇستەھكەملىكە ئىدى

بولدى دۇقىكىنىدە پىزار يىغلاشىمە سەن.

يەر يۈزىدە مۇستەھكەملىكىنى

يەقەت ۋە يەسقەت قالدۇق بىزلەرلا.

ئەۋە، رەھانغا يەنە بولارمىزمۇ؟

قوتقۇزارمۇ يەنە بىزنى ئاللاھ.

باغرى قان تۇرۇش پېشانە بىر قۇرۇش

كىنەدىنىڭ قەبرىسىنى تاپتى.

خانىدە ئۆرىنىڭ قارلە يېلىسىدىن

جىمجىت كېلەردىن بىر لىباس ياپتى.

- دەيمەن ئۇندىن ئۈنچە:... يەرىنىڭ يۈزىدە

ھېلىمۇ زۇلۇم چېكىۋاتقانلار بار.

داۋاسى تېپىلماي بىزنى كەسەلىڭ

ئازمانلار بىلەن ئۆلۈۋاتقانلار بار"

دېمەك كۈنىدى ئۇزاق - ئۇزاقتىن

بىزنى كۆرۈۋېتىپتۇ دېگەن ئىدۇق بىز.

يەر شارىدا ئېلىكتە رەھمەت خەلق بىز

بىزنى بىلىپتۇ، دېگەن ئىدۇق بىز.

تارىخى بۇلاق

ساقچىغىن يولتۇز، ماتەم تۇتقاچ كۆزلەپ،
خانتەڭرى باغرى كۆمۈلگەن قالدىدا.
بىر سۈتى بىر قولىدا نەشتەر يەنە يارادەم
بىر سۈتى بىر قولى خىتاينىڭ قارنىدا.

تۇمارى شۇدۇركى تارىم باسى
ئىلك زەنگىن تۇپراقنىڭ ساھىبى ئىگىسى
خىتايلار چىم نەمە بىلمەس چاغدا
تارىختا يېتىلگەن مەدەنىيەت مۇزىسى

مەنبەئ بۇدۇرخى تىلەمچى خىتايلار
تارىمنىڭ بويىدىن ئۆتكەن كەتكەن.
تارقىدى بىزنىڭ كەشپ قىلدۇق دەپ،
چارسالىسا تاغۋازى جاھانغا يەتكەن،

تاغلار ئىچىدە ئېتىلگەن بەختسىز تاغ
تارىم دەريا ئەكتەم سالۇر تولاق.
تاغنىڭ ئۈستىدە تۈگۈن ياشلىرىم
ياسا بىر تاش تۈشۈپ بىر تارىخى بۇلاق.

ئۆتكەن نەسىل كۆز ياشلىرىدىن
تاڭلار ئويغىنىپ ئاقماقتا قايناپ.

باغرى تاش قويۇپ، توكيو، لوندون
نيويوركتا بارماق ئارزۇلار
مۇستەقىللىق ھۆرلۈكنى سۆيگەن
جانلارغا ئىزە سالماقتا ~~كۆزلەر~~
ئارزۇلار.

ئۇچماقتا قۇش قەلبىدىن سۆيگەن
فىيدو فىيناك يۇرتنى كۆزلەپ.
ئۇچماقتا قۇش تارىختىكى دوست
ئەڭ يېڭى دوست ئىنساننى كۆزلەپ.

1987
ئىستانبۇل

بىرەر ئەسىر ئۆزىنى زىندانغا كەچۈرسە، بىر شائىر بۇ يەردە ئۆزى ئۆزىدىن بىلەن تۇرمىدە ياتىدۇ.
مەن شۇ ھەسرەتلىك شائىر، ئۆز ۋەتىنىمگە ئۇلۇغ ۋە ھۆرمەتلىك بولغان ھاياتىمنى
ھاياتىمنى بېغىشلايمەن.

كارۋان باللىرى

مەرت باتۇر بىر كارۋان بار ئىدى،
ئەلبەلەر ئاڭا يار ئىدى.
ئۇ بىلەتتى قۇشلار تىلىنى،
ھەتتا ھايۋان ئىشتلار تىلىنى.
قانىتىنى قايرىلدى كارۋان،
جورىسىدىن ئايرىلدى كارۋان،
باللىرى يېتىم بولۇپ قالدى،
كارۋان نەملەر ئىلكىدە قالدى،
باللىرىنىڭ يېشى تۇرۇلماس،
ھېچ كەم ئۇنى سوئال سورىماس.
يېشىنى سىلىشىپ ئولتۇرار قاتا،
كارۋان بۇلارنىڭ يېشىنى سىلىسى،
باللارنى ئامەن بەخت ئىلىدى،
كۆكلۈكلار ئىسىدىن ئېچىلار دىدى،
غۇنچىلار نەمىدىن ئېچىلار دىدى،
ئېيتتى باللار قىلايلى سەپەر
بەلكى شاتلىقتىن تاپارمىز زەپەر،

ئەر ئۈمىدىدە تاپقان يولىنى،
يېشانە تەرى، ھاياتلىق ھولىنى.

سەپەرلەر ئۈچۈن چاچماقتا كارۋان،
باللارى كۆڭلىنى ئاچماقتا كارۋان،
قانچە قۇمبەلەر نەبرە باش تاغلار،
گىياسىز چۆللەر، گۈل- گۈلىستان باغلار،
قاراڭغۇ تۇمان، چەمەنلەر سايلار،
قىلمۇ-قىل ئىنسان گادادە - بايلار،
كارۋان بېشىدىن ئېقىپ ئۆتەتتى،
گاھىسى دىلغا يېقىپ ئۆتەتتى،
قانلىق ئۇرۇشتىن توپقان ئىنسانلار،
كارۋانلار ئۈچۈن قۇچاق ئاچاتتى،
بېشىغا لالە چېچەك چاچاتتى،
يىراق كۆپ چايدىن ئۆتكەندە كارۋان،
مەھەللەر تاشلاپ كەچكەندە كارۋان،
ئارقىدىن ئىتلار قاۋاپ قالاتتى
ئۇز ~~[illegible]~~ قوۋرىقىنى ئالاپ قالاتتى،
كارۋان بىلەتتى ئىتلار تىلىنى،
تىلدىن بىلەتتى ياۋۇز دىلىنى،
دەتتى ئۇ ئىتلار: «بولۋاق سىنىڭكى،
بولغان پادىشا بىرۋاقتا ~~[illegible]~~ مېنىڭكى،
سىنىڭكى بولۋاق تۇرت سوراپ ئۆتكەن،
ئۇنىڭ قەدىمى يىراقتا يەتكەن،

ئۆزى خۇش يەنى تەختتە ئولتۇرۇپ،
بۇ ۋاقتا بەرگەن سوئالنى تولدۇرۇپ،
ئەندى ئۆچۈمنى ئالىمەن سەندىن،
قېچىپ تۇتۇلۇپاق قېپى سەن مەندىن،
ئەپ. ھەپ، ئەپ، خەپ،
ئاچچىقلىنىپ ئىسلام پروكنى نىمە دەپ........»

تۇختاپ كېتكەنلەر ئىلىك قىيالاردا،
سايە سېپىپ بولغا سۆزۈك جىرالاردا.
كارۋان ئاخشىمىغا سالاتتى قولاق،
ئاخشىنا ئەگەش بولدوقلار بولاق،

كارۋان ئاخشىسى

ئەللەر ھەر نىمە دەيدۇ،
بىر قارا كۆرۈنگەنى،
ئەقلى بولسا بىلمەيدۇ،
مىڭ تۈلۈپ ئىزلىگەنى،

ئەل مىنى يامان دەيدۇ،
بىلمەيمەن يامانلىقنى،
كۆڭلۈمدە يامانلىق يوق،
تىلەيمەن ئامانلىقنى،

ئىشتلار تىلىنى بىلەمتى كارۋان،
ئۇلار سۆزىگە كۆنەمتى كارۋان.
باللارمۇ بىلىدۇ ئىشتلار تىلىنى،
تىلى ئارقىلىق ئۇلار دىلىنى،
ياخشى نەتىجە چىقىرىپ ئويار،
بەزى ھاللاردا بىر يامان ئىشلار،
ئىشتلار قاپقىشى، ئىشتلار تىللىشى،
تونۇشماي ھوۋلاپ ئۇلۇق چىللىشى،
بىلدۈرۈپ قويىدۇ باللارغا تارىخ.
بىلدۈرۈپ قويىدۇ باللارغا پەرىق.
بەداقىپ قويىدۇ باللاردا غورۇر،
شۇڭا بۇ باللار بولمايدۇ مەغرۇر،
بىرىنىڭ بۇتۇلار جاھان سوراپتەكەن،
ئىبلىسلارنىڭكى بولۇپ توساپتىكەن،
ئۇلار نە قىلىق باتۇر بوپتىكەن،
قانچە قېتىمدا تەختىن قوروپتىكەن،

قۇشلار كارۋانى قارشى ئالاتتى،
توپلىشىپ مىرگان سازنى چالاتتى،
سىغىنغان ئۇدۇق سىلەرنى دەيتتى،
تۇپتۇتما ئىگلار ھەم بىزلەرنى دەيتتى.

باشقا ئىشتلاردا بولۇپتى كارۋان،
ھەم ئۇنۇپ كەتتى ئۇنىسىمۇ ئامان،
ئىشىنىڭ ئىشى بىلەن دىگىنى ئوخشاش،
ئالماي قالغان ئىلگىكى ئوخشاش
كارۋان باللىرى كۆرۈپ كېتىشتى،
بولغان ئىدلارى بىلىپ ھەكسىنىشتى
ئاچچىق ژۇتسىمۇ سېسىق تىللارنى،
قابىناپ تۇرسىمۇ غەزەپ دىللارنى،
كوپ جابا چەكسۇ ئاپىتى گوھەرلەر،
گوھەرگە قىممىتىنى بەرمەس شەھەرلەر،
ئۇ گوھەرلەرگە قىممەتلىك بېكىر،
ئىناق ئۇ مەغرۇر ئىرىشتىچان زىكىر،
قانچە ئۇپ ئىشتىنىڭ قاۋاپ ھولشى،
توختىماي ھولۇپ شوملۇق چىللىشى،
باللارنى ئامراق ئىناق قىلسۇۋەتتى،
بوروندىدىنمۇ باللار سۆيۈپ ئۆپ كەتتى،
كارۋان باللىرى بىر - بىرسىنىڭ،
يوزنى مورلىماس ياشلىرى قېرىللىرىنىڭ،
بەزلەر گىپى ساداق ئېتىشماس،
ياۋنى كولدۇرۇپ دوستنى چېپىشماس،
بو ئىنافلىقتىن توغولدى بەخىر،

بارچەمان شادمان کاروان باڵبڕی،

بەخشندەمان ئامان کاروان باڵبڕی،

دەوران سوڕێدو پەرژانی نوسندە،

دەوران سوڕێدو ئایەتێکی بەستندە،

1986

سالام تۈركىيە

قارىغاي بىلەن تولۇپ يېتىشقان ئالتاي تېغىدىن،
مۇشكۈل داۋاپ جار چىققان قەشقەر بېغىدىن.

سالام سىزگە باتۇرلارنىڭ يۇرتى تۈركىيە،
سالام سىزگە گۈزەللىكنىڭ شەرقى تۈركىيە.

يولغۇن چېچەكتەك ئېچىلىپ تۇرغان چەتسىز چۆللەردىن.
جۈپ ئاققۇلار ئۈزۈپ تۇرغان لەھەل كۆللەردىن،

تۈركىيە دەپ سوقۇپ تۇرغان مىليون يۈرەكتىن
كۈمۈش ساقال بوۋايلارنىڭ ھەتتا بۆرەكتىن.

سېغىنىپ سالام شان - شەۋكەتلىك ئەزىز تۈركىيە
يۈرىكىمنى ~~[illegible]~~ گۈل دەستە بىلەن قىلاي ھەدىيە.

1985
ئىستانبۇل

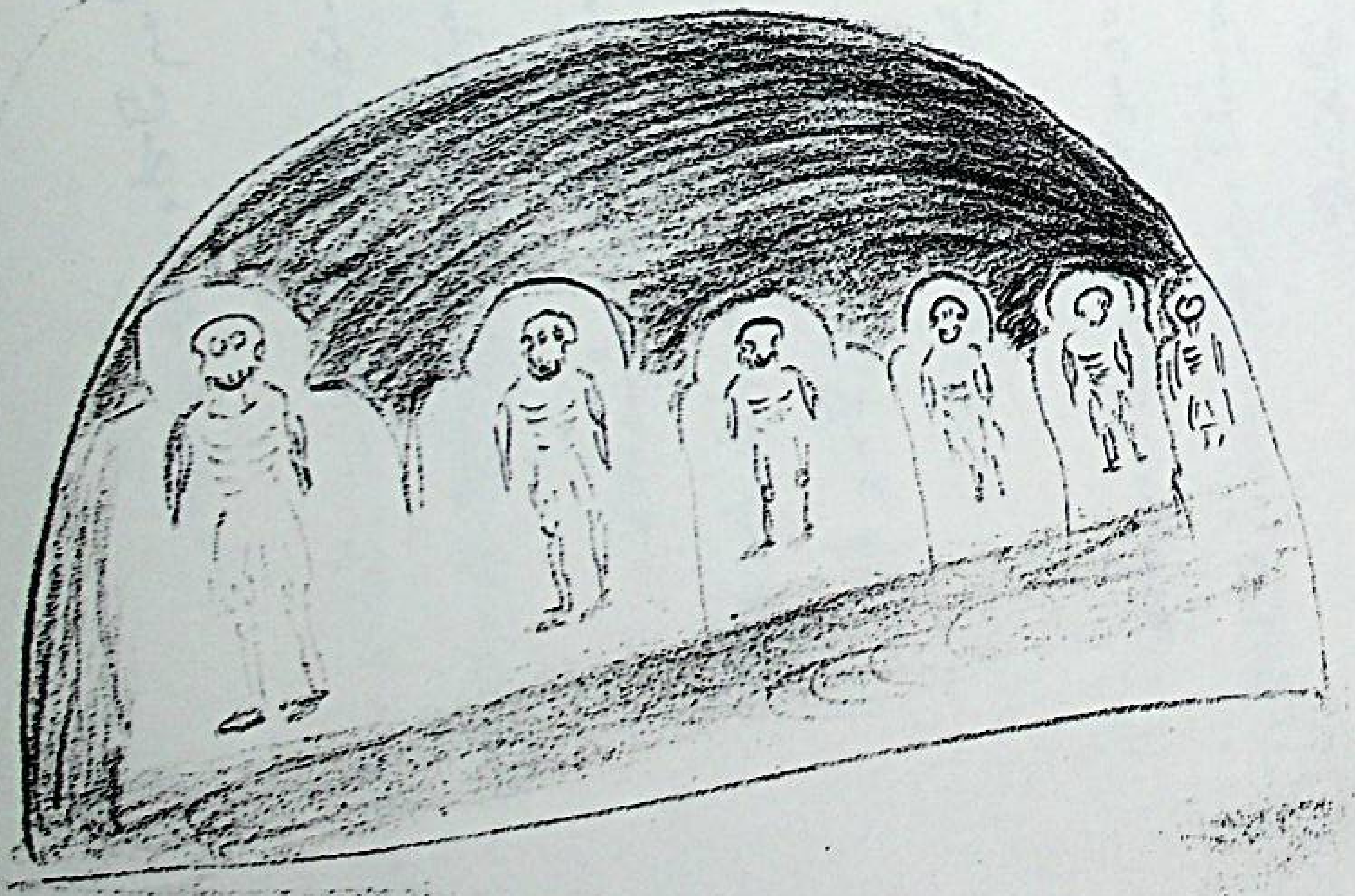

رەسسام ئاكا، سىزىپ بەر

(ئۈرۈمچىنىڭ شەرقىي جەنۇبىدىكى ئاقتاغقا باندىت شەكلىدە ئۆڭكۈر قازدۇرۇپ قانچە مىڭلىغان ئىستىقلالچىلارنى، بالىلارنى تىرىك كۆمگەن . . .)

ئېگىزلىكى ئەللىك مېتىردىن ئاشمايدىغان،
كەڭلىكى ئون كۆرۈپ بېشى ئاشمايدىغان.
تاغ تېگىدە ئاپ - قارا ئېغىز ئۆڭكۈرلەر بار
كەڭلىكىمۇ بىر قۇلاچقا توشمايدىغان.

ئالتە مىڭ گەز بۇ ئۆڭكۈرلەرنىڭ ئۇزۇنلۇقى،
شىڭ شىسەينىڭ بۇ زىندانى - بىشوم دورغى.
~~ھەر ئۆڭكۈرگە ئىستىقلالچى قويسا~~
رەسسام ئاكا بۇ ئۆڭكۈرنى سىزىپ بەرسەڭ
ھەر ئۆڭكۈردە لىق قالغان ئۆلۈكنىڭ ئامالىق دېگىن.

تۈركىستاننىڭ بېشىغا ماتەم كەلتۈرۈشكە
كۆرسەتكەن ئىسيانكارنى ئۆلتۈرۈشكە
بۇ ئۆڭكۈرنى ياساتقان ياۋۇزلار بىلەن
ئىستىقلالنىڭ يالقۇنىنى ئۆچۈرۈشكە.

بۇ ئۆڭكۈرنىڭ ھەر بىرىگە قاتار قىلىپ،
ئادەملەرنىڭ ئەقلىدە تۇرغان تىلەپ،
شۇ تىلىگە سىلىنغانتى باتۇر بوۋام
تاماغىغا تاختاي تىرەپ مىخ قېقىلىپ

قەيەردىكى تىنچىش تىلى

شمىت① كەلگەن چاغدا جۇڭگوغا،
تۆمۈر تۇلپار كىرۈزە، باققان ئىدۇق بىز.
ئۇنىڭ قەدىمى تەنكەلەن تەبىداقنى،
كۆزىگە سۈرۈلگەن قېپ ياققان ئىدۇق بىز.

ۋاراقلىسام ئالتۇن تارىخنى
دۆنىك بىزنى ھەر دەلىد سەمىز بىر.
رەھىم، نارىم، ئابدۇللىرى
نەمشىلە تۇغشار
يېشىلمىگەن سىر....

مۇڭغۇزىغا ئۆرۈلسا ئۈچىنچى
سەپەرلىرىدە تونۇغىنى دائىم.
فىلىم سەيرىتىسە ئاجۇشرىلسە ئالەمگە
"ناھەق" دەيدۇق توۋلاشتىن جىم.

ئەلىكى سۇ بەرتاغ ئاستىدا يېتىپ.
مەدەت تىلىدۇق [redacted] ھەمىرلۇك دۇنياغا.
دوئا ئەتتۇق،
ئەقىدىرسىمىزگە —
دەققە ئاچرىشىپ تىلغا ئالغاننىغا.

سىياسەتنىڭ قارا زۇلمەت ئىچىدە
بىگانە يۇلتۇز كۆرۈنۈپ تۇردى.
نە يۇلتۇزى ئۇ — رادىئو ستانسىسى
سەسى مېڭىدە بىر تويۇلۇپ تۇردى.

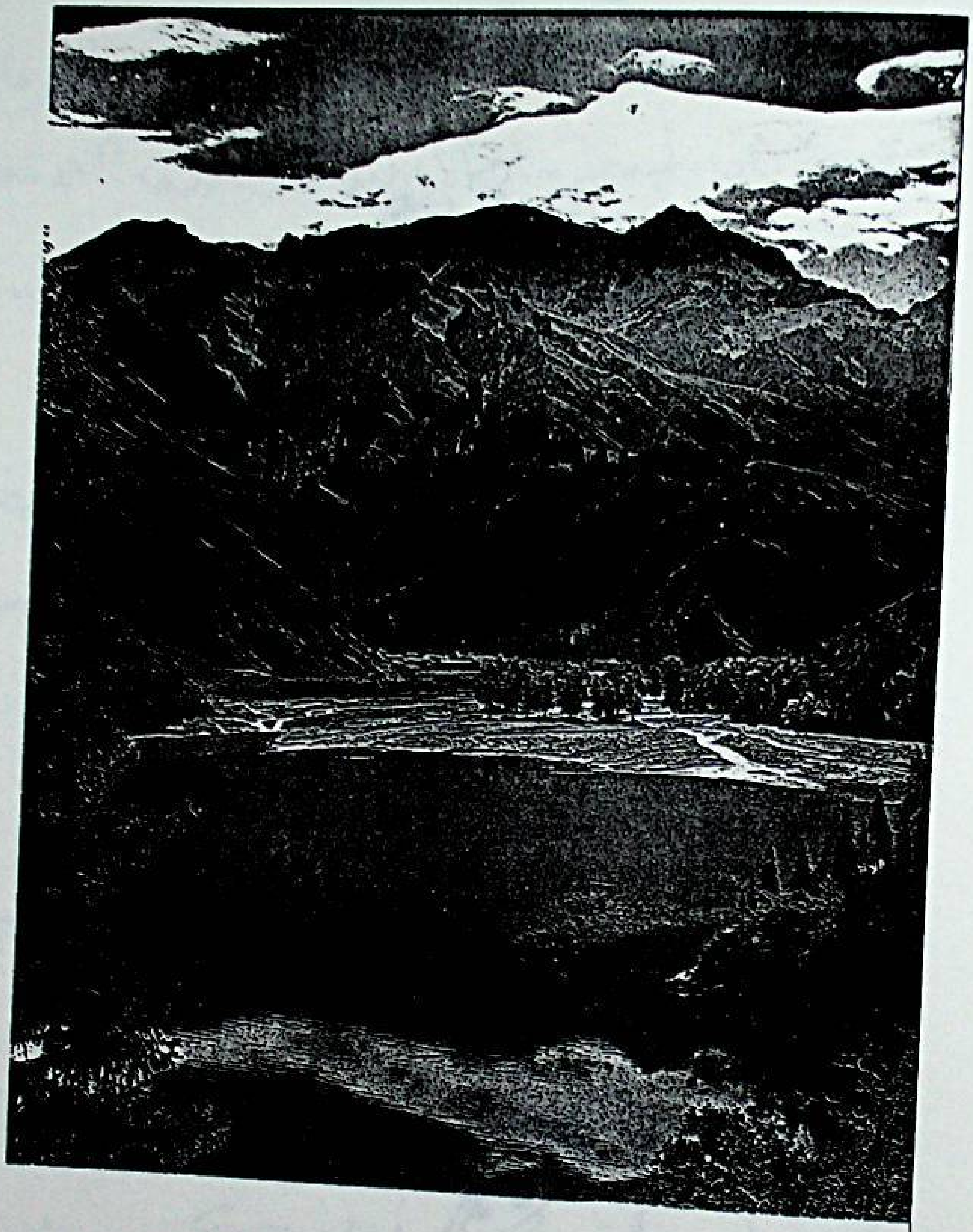

تۇغۇلسام ھەر جايدا سەن كۆڭلۈمدە سەندىدۇر

ئالتۇن چاچاق ئاتقان دەريا ئىلى زەرەپشان،
ئانا ئۆلكەمنىڭ فەيزىدا ئۇلۇغلانغان سۇلتان بۇغراخان.
ئۈرۈمچى قۇمۇل يۇرتى ئاقسۇ ياقۇت ئالمىلارغا كان
تۇرپان ماكانى، قەدىم ماكان مەرغۇپ يۇرتى ئاتۇشتەك ماكان
ھەر جايدا سەن ئۆزۈم ئەمما كۆڭلۈم سەندىدۇر،

ھۆر ئەللىكدە نۇر شەجەرەمسەن، سەن تارا كۆھلۈقتا
قەدىمىزسەن ئاتا تەرىپىڭ زەھىرلىك مەقتا.
ئۆچتى شەجەرە دەپ يۈرەك دىلدىكى ئۆرتەنسە زەخمىتا
دەيسەن ياۋغا ئىشتۇرسە تاسەللى بولماسدۇ توقتا
ھەر جايدا سەن ئۆزۈم ئەمما كۆڭلۈم سەندىدۇر

گاھ قەفەس بولۇپ ب. د. ت. غا ئۆچۈپ بارسەن،
ئىلى قولۇمغا قوش بىچارىلارگە كەڭكۈسۈم يار سەن،
خانىتە گۈرسىڭ سۆزلەپ ھاياتلارنى جاھانغا چالسەن،
مەرتەن بولۇپ ياۋغا قارشى ساداق ئالسەن،
ھەر جايدا سەن ئۆزۈم ئەمما كۆڭلۈم سەندىدۇر

ئىجاد ھەۋەس تىلەك بەختىنى ئالسەن قولغا،
يادىڭدىنى بىر سۆيۈشنى قويىسەن يولغا،
يالقۇنلار يايرۇ بېشىنى ئورۇپ تابىشىغا يولغا،
ئەخلەت بىلەن ئۇنى سۈپۈرسەن ئۆزى ئەلگە ئىن يولغا،
ھەر جايدا سەن ئۆزۈم ھەم ما كۆڭلۈم سەندىدۇر.

سېنىڭ يۈزۈڭگە ئاي قويغان يادىڭ يەيدۇ بېشىنى،
ئاجايىپ خانىدا ساقلاپ قويىمىز بىر تۇغقان چېچىنى،
ئەرشتىن بىز مۇزتاغ بولغان ئەلنىڭ بېشىنى.
دۇنيانىڭ ھەممە ئوخشاشىڭ قىلىمىز تارىخدا كىشىنى
ھەر جايدا سەن ئۆزۈم ھەم ما كۆڭلۈم سەندىدۇر.

X

كۈندۈز ئويقۇم، تۈندە چۈشۈم ئاڭىم سەندىدۇر
سەن ئۇزاتقان ئۈمىت كاسىسى ساقلاغلىق مەندىدۇر
ئۈمىدىڭنى سەن ئاقلا يەنە جانىم تەندىدۇر
بۇرۇن تۇغۇلغان ئەمىلدارە يەنە تەنمىدۇر
ھەر جايدا سەن ئۆزۈم ئەمما كۆڭلۈم سەندىدۇر

ئادەم، ئادەمدەك ياشىماق كېرەك

(پېتوفىغا ① تەقلىد)

ئېھ، ئادەم ئادەمدەك ياشىماق كېرەك،
ئۇ نەسلا كۈچۈكتەك بولۇپ قالمىسۇن،
گۆش كۆتۈرۈپ ماڭغاندا شىپاڭلىتىپ قۇيرۇق،
ناتونۇش گادايغا قاراپ ھۈرمىسۇن،
ئېھ ئادەم ئادەمدەك ياشىماق كېرەك،
ئۇ نەسلا چاشقاندەك بولۇپ قالمىسۇن،
ئۆزگىنى ئام بىلىپ مۆلىنى كولاپ،
ھەممىنى غاجىلاپ يالاپ يۇتمىسۇن،
ئېھ ئادەم ئادەمدەك ياشىماق كېرەك،
ئۇ نەسلا بىر لايا بولۇپ قالمىسۇن،
كەينىدىن تۇتۇپ ئۇلاپ ئۇنى باشقىلار
چالغان پەدىگە نەغمە چالمىسۇن،
ئېھ، ئادەم ئادەمدەك ياشىماق كېرەك،
بورىغا چۈلۈك بوپ قالمىسۇن تەقدىر،
ئۆلسۇنمۇ نەپ قالسۇن ئۇنى ئۆزگىلەر؛
«ئادىمى فەزىلەتلىك ئادەمدى بىر».

① پېتوفى — ۋېنگرىيەنىڭ مەشھۇر شائىرى.

ئىزدىنىپ

(بىر قىز ئاغزىدىن)

چىن ۋاپانىڭ بولۇقىنى ئىزدىسەڭ،
تاپقىن مېنىڭ يۈرىكىمدىن ئىزدىنىپ،
ئالتۇن پولات قېتىشمىسىنى ئىزدىسەڭ،
تاپقىن مېنىڭ بىلىكىمدىن ئىزدىنىپ،

پاكىزە ـ پاكىزە گۈل غۇنچىلار ئىزدىسەڭ،
تاپقىن مېنىڭ بارمىقىمدىن ئىزدىنىپ،
ئاھۇلارنىڭ كۆزلىرىنى ئىزدىسەڭ،
تاپقىن مېنىڭ قارىقىمدىن ئىزدىنىپ،

ھەققانىيەت سىماسىنى ئىزدىسەڭ،
تاپقىن مەقسەت نىشانەمدىن ئىزدىنىپ،
نۇر ھەم تۈزنىڭ كانلىرىنى ئىزدىسەڭ،
تاپقىن مېنىڭ پېشانەمدىن ئىزدىنىپ،

1982

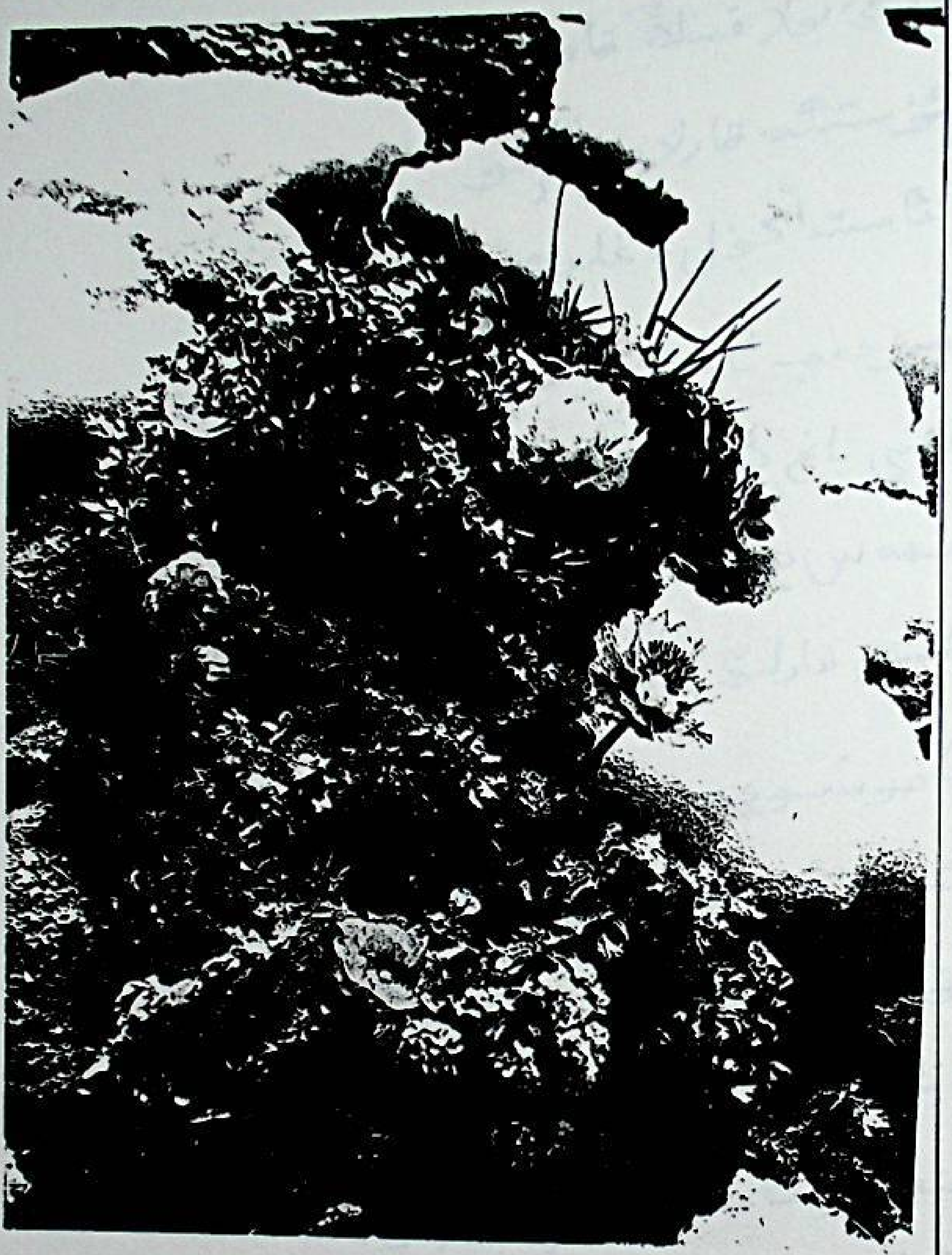

قارلىق يېلىسى

« تاغمۇ - تاغلارنى ئاتلىز
ئارىمىز بولسا قىشلىق تاغلىرى .
ئۈستىگە قارلار يېغىپتۇ
ئاستىدا گۈل باغلىرى »

نىلوفەر دەپ ئاتىشىدۇ سۇلە يېلىسىنى ،
باغلە يېلىسى باغ گۈللىرى سەركىسى .
فارئىرسىمەن يۈكسەك چوققىدا ئېچىلار
قارلىق يېلىسى قارلىق تاغنىڭ سوۋغىسى .
ئۇنىڭ خۇشبۇي پۇرىقىنى شامالالار ،
ئېلىپ كېتىدۇ ئىشەك يوللىرىنى ئۇزاققا .
ئۆسۈزلەيدۇ شامالغا زارىسىنى ،
ئۇلار تىلىدىن چۈشىنىپ قالدى دەپ دوزاقتا .
ئۆستۈرىدۇ ئاسماندىكى يۇلتۇزىنى ،
سۈتتەك ئەپىدە قونۇزلارنى ياخشىلىق
ئاتلىق سۈپىيەرمىنىڭ ئاتلىق پېشىمدا
بەرمەيدۇ تەۋرىماس ھېچبىر ئامانلىق .
ئۆتىلەيدۇ سۈيدۈشىنى ، يانداشتىن
ئۇلۇغ ئاللاھتىن ئىنسانلارنى بىر يارىدەم
ئۇنىڭ پەرزەنتى ئەلگىنى شۇڭلاشقا
ختاي دېگەندە مەخلۇقاتلار ھەققىدە ئەم .

مۇستەقىل تەپەككۇر

سوغا سالسا سۆيگىنىم مۇستەقىل تەپەككۇرنى،
ئالتۇن بېرىپ ئېلىپ بولماس قالغان كۆڭلىنى،
تۈگىمەس بولۇپ دولقۇن تىنىمسىز چايقالغان ئېقىنداك،
بوران بولۇپ ئەركىن تىنىمسىز ھۇۋلىغان ئۆزەڭ.

ئۇنى تونۇساڭ ئۇلۇغلايسەن... دەپ سىرتىماق تۈگىدۈڭ،
تەلپۈنۈپ باش كۆتۈرۈشنى تاشلارغا ئۆگەتتىڭ.
ئۇنى تونۇغاندا نەسلى ماھىيىتىڭ ئېچىلىپ كەتتى،
كۆڭلۈمگە تەپەككۇر قاناتلىرىنى چېچىپ كەتتى.

ئۆزەڭ ئارزۇلاپ قوزغىغان شۇ ئوتقا ئىشقىڭ بىلەندى.
ئۆمرۈم پەرزەنت بالىلىرىڭ بىلەن بىللە بىلەندى.
بىردىن چاپقان مۇشۇنداق بولدۇڭ كۆزۈڭ ئالدىدا.
ساڭا يېقىن بولغانلار قالدى يېنىدا.

غەزەپ مەن بولۇپ ساما سالماق ئادىتىڭ بولدى.
ئىنتىلىشىڭغا تاماشىچى جاھان تولدى.

سىز نېمە؟ مەن نېمە ئويلىنىپ كەتتىڭ،
بەخت ئىشىكىنى ئىزلىشىپ كەتتىڭ قولۇڭدا ئەتتىڭ.
بەلكى مېنى تاشلىدى دەپ مەندىن زارلارسەن.
بەزەن ئۇنى تاشلىدىم دەپ تىرىلىپ قاغارسەن.

×

سوغا سالسا سۆيگىنىم مۇستەقىل تەپەككۇرنى،
ئالتۇن بېرىپ ئېلىپ بولماس قالغان كۆڭلىنى.

جېنتىلمەن ئانىسى

(ساتىرا)

يەر يۈزىدە ئالىملارنى تارالغان جايدا،
ئۇنىڭچە ئەدىپ سەرخىلى ئىلغا چىقىشقان،
گويا ئالىملار ساناقسىز بولغاچقا
بىرەي ئۈچ جۈملە بولۇپ ئىلغا كۆچكەن.

×

باقىۋاي ئىلىدا باققا ئىسلىق قىلىپ
تۇرۇپ تۇرۇپ ئالىملارغا قاقشاتلىق قىلىپ.
ئېيىپ قىلىپ ساتاشماي بېشىنى تاشلار
بەزىلەرمۇ سىزنى تىللارچە قاقشاتلىق قىلىپ.

ھەر دىشلەر تىختىپ كەتتى خەيرىدارى ئاز
يا مەخدۇموم چۈشلىدەپ چىلىپ تولار ساز.
خېنىملار ئالىمنى چۈشلەپ تاشلىشار:
"شۇنىسىدى تاناق ئالىما بولسىلا يوق بىر ماز."

نەسرىدىن دەيتىكى: باقىۋاي، ساتىلى —
ئالىمنىڭ ياماسىنى ھەسسە ئۇستىخۇدۇپ،
سەكرىدى باقىۋاي: يېشىدە دەسىسلىرىمنىڭ
ئۇلتۇرۇپ تارىسىنى مۇنچە كۆتۈرۇپ،

شۇ سەۋەبتىن ئۇ ئاقسىرىدى پايتەختى بېيجىڭدا
چىرىشكە باشلىغان ئالەمىسى ، چىرىتىلگەن ئالەمىسى .
باھاسى يوقىتىلدى . ئەمەلدارى قورقىدىكەن
بىر پىستىدىن ئۇنىڭدىن ئاتالمىسىمۇ مەسىسى .

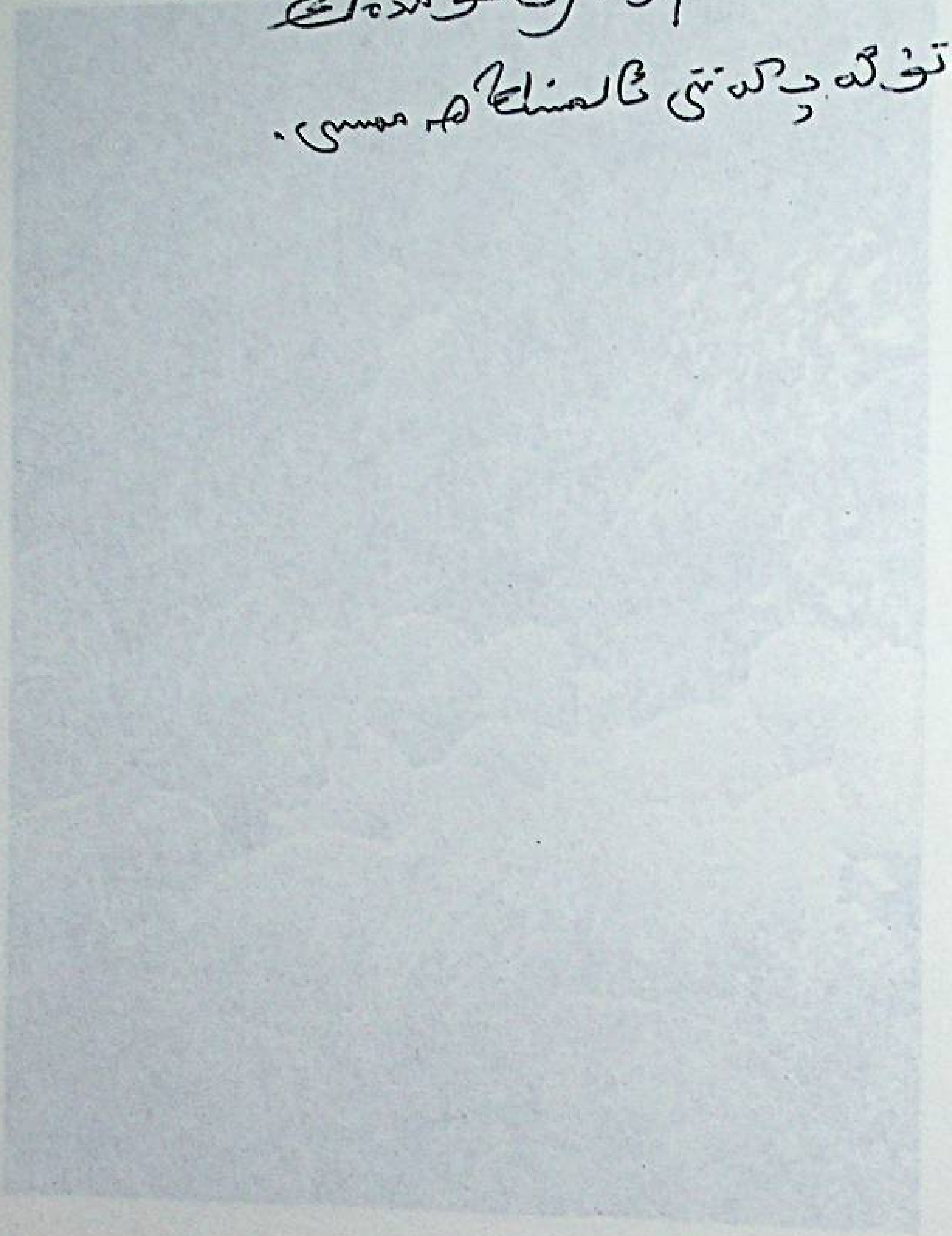

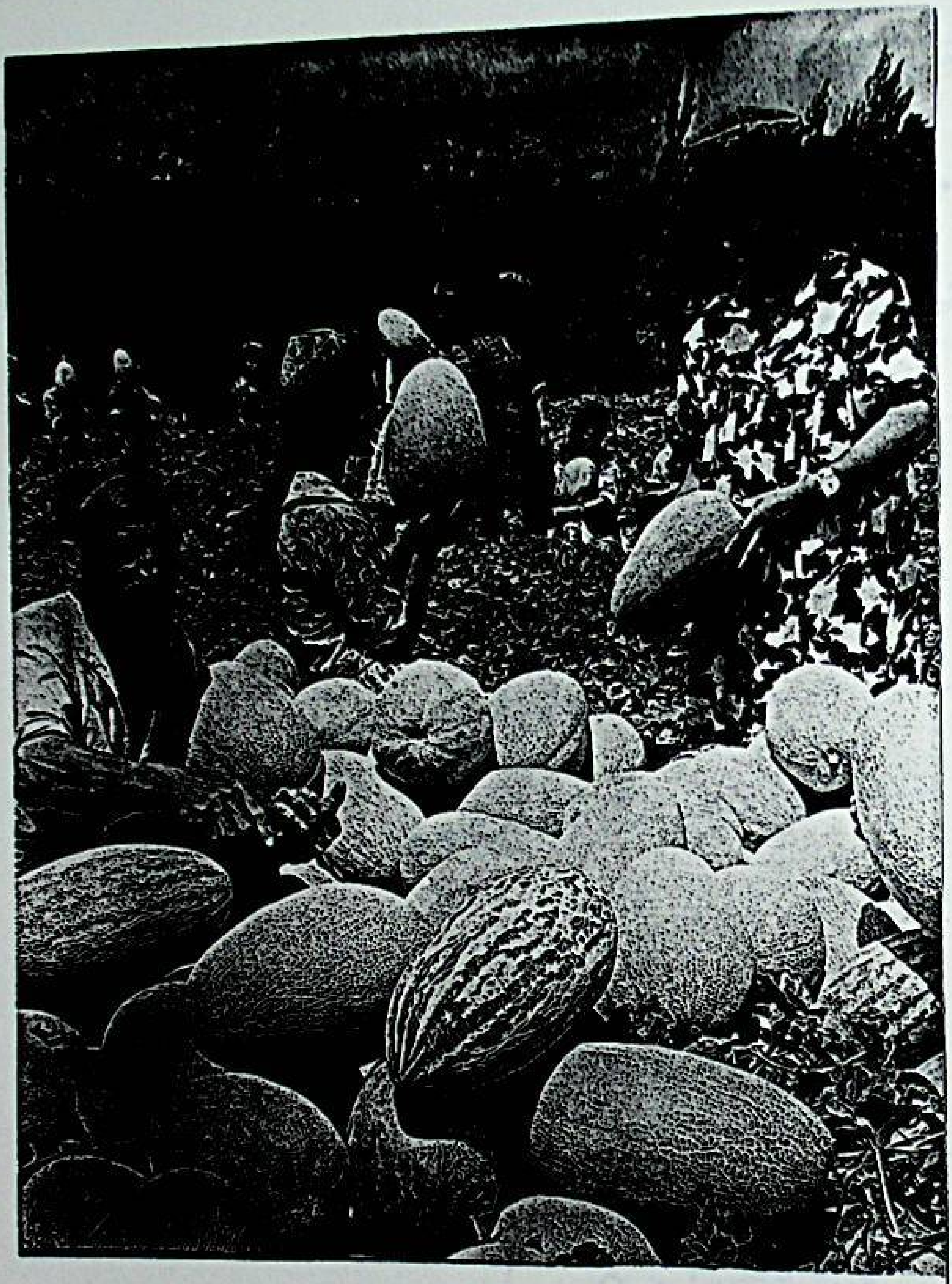

جىرلىسانت كانىدا

(سىكىل)

ئوغۇز مازارىدا كېچە

تۇيۇقسىز سوقۇلغان چەكسىز تەكرار بىر دېڭىز
تەسەللىدە ھەر بارلىقنى دولقۇنى.
ئىشچان تەزادتا نەقىش چېكىلگەن تۇدابانغا
ئالماس قىلىپ دىل ئىشتىقى يالقۇنى.

— «موزىدا ئايلام بىلەن قوزناي ئانجان»
دېگەن تىزلار مېنىڭ بىلەن ئۆگزىدە.
ئاي نۇرىنى يېپىنچا قىپ ئوخلىدى
تۆرت تامانى كۆل بولىدۇ ھويىدە،
بېشىل دېڭىز ئوتتۇرىسىدىكى يەلكەندۇر،
شۇ ئايدىڭدا بىز تۇيغان ئۆكۈزلەر،
شۇ دېڭىزدا ئالتۇن بېلىق بىھىساپ
گۆھەر سەدەپ بوپ كۆرىنەر مۇشۇلەر،

يەلكەنلەرنى ھەيدە ئاتا نەدە ئاچ بولدۇ،
داۋاملىشتى نەپەس كۆۋرۈك پىراقتىن
داۋاملىشتى ئۆزى دەمسىزدىن، ئۆبىرسو
قىزىقىدۇ ئۇشتە ئىپقىپ كەلگەن بولاقتىن.

تۇققىنىم ئايىم، غودۇڭشىۋىدۇ ۋە سىر بەرمەي
ئۇخلاتمىدى چىپ راۋاپ دەپ بىكاردىن.
ئەلىمە تۈزۈللۈك ئىستوغنى قولاققا
بېسىۋالار چىققان بولۇپ يۈخادى.

يەنە گە ياتقان قولىغنى داڭچى قىلىپ،
لېكىن شۇ تىنز داۋاپ ئۇنىڭغا بولۇرمەس،
ئۇخلىغان بۇ تاتار ئاچ يالغان ئەنجەكنى
شىچى سەنىڭ ئايلىسى، غا بىلدۈرمەس.

تۇغۇپ يىرمىدا

ئەتراپ تۈزنىڭ بىز ھېچ ۋەتنىڭ قويىندا
ئۇخلا ۋە بىتىپ قورقۇپ دىلىم تىنىم سەن ئەجەب،
پارتلىغاندەك بولدى يانغاندەك بۇ مىنا
«تەدرولى» دىدىم «ۋاي جان قىزلار نىمە گەپ!؟»

ئايىم قىزنىڭ جاراڭلىدى كۈلكىسى،
بۇ كۈلكىدە شاختىدا قۇشلار تىبىرلار،
مەن بولدۇم قىزلارغا بىرىنچى ماشىنا
ئويغا قالدى ئۇخلىغاننى بىلىدىغلار.

"يەنە باقسام شۇ بوستاندىن بىر پارچە"

دەپ تىنزىچە لار قوغۇناپ تىقا چىشتى .

تاتلىق تىلەتقىن بولسا بولغان قوغۇندى

تىللىرىمغا شېكەرنى مول سېپىشتى .

ئىشتىن چۈشۈپ

زېمىن سەھنە، ئاي لامپوچكا، ئۇنىڭ يېنىدا ئۇسۇل .

ئىسسىق قوينىغا يالاڭ پىچاقلار باسسۇ كەشتە .

شوخ يار چۈشۈن تاپشۇردى كىرلەن ئىشقىنىڭ

مۇھەببىتى تەمور ۋەدا ئەكىن كەزسە كىتە .

ساھىپجامال

(چۆچەك)

زامانلارنىڭ زامانىسىدا بىر ئەلدە،
ئۆتكەن ئىكەن بەرەزەنتىگە زار ئەر — ئايال.
تىلەكلىرى ئىجابەت بوپ ئۇلارنىڭ
تۇغۇلۇپتۇ ئەمدى بىر قىز — ئاي جامال.
ساھىپ جامال قايسى ياققا قارىسا،
يورۇپ كەتكەن ئالەمدىلا شۇ تەرەپ.
قىرىق بىر چوڭ رەڭگە كىرگەچ ئۇ شۇ قىز
تىلىنى جاھانغا تارتىلىپتۇ تەرەپ.
ئۆزرەڭ ئۆتكەن جاھانغا ئۇچۇپ سۆزلەشتى.
ھەيران بولغان بۇلبۇل ناخشا قويۇپ كۆيلەپ
تەشنا بولغان كۆلدە ئابىيات قۇشلار
ھەيۋەتلىك ئىدى يۇلتۇزلار ھەۋەسىگە.
كۈن ئەتىگەندە تامىسا تېمىنى بېشى قەيەردە،
مەستۇ جاھانغا ئۇنىڭغا كەتكەن قىز دەرھال
مەلۇم - ھەمىسى داغلىرىغا شىپا بوپ
دەرتمەنلەردىن سورايدىكەن ھال - ئەھۋال.
تۇيمايدىكەن ئاتا-ئانا قىزغا ھەم جاھان،
ئاشىنالىق بېشى تۇتقا يېتىپتۇ.

قىزىشقىنىدا ئۇلار ئېيتقان قوشاقلار
دەريالاردەك ئۆركەشلەپ ياساپ ئېقىپتۇ.
ئۇنىڭ كۆزلىگىنى بىر يىغا، بىر ئېيتقاندەك
نەزەرگە بىيانىدا، ھەشەمەتلەر ياتقاندەك؛
بىر شوئىم ھەقىقىي جىلۋىدىكى مۇڭلىرىنى دەپ:
(قوشاقلارنى تويىتىن سۇ تاقاقاندەك)
«ساھىب جامال بولالمايدۇ ئامان ساق،
تا ئۆلگىچە جۇپتى بولالماس ئۆتەر تاق
ئۆلۈك يىگىت نىكاھىغا ئۆتەر ئۇ.
قىزىقارلىق رەڭلىك بەختى قارا ئىشقى جاتاق....»
بېشى قېتىپ شۇ... تا-تا ئىنسان
شۇ ھەسرەتلەرنى زىندە جىمجىت جىرىدى.
ئاقىۋەت سالتەنەت تەختلىرىنى جۇلۇرلىرى
تۆرلەپ ئىشى تەگسە پەرى ئىشى.
ئا تا-ئانا، ساھىب جامال ئۆچۈيلەن
خۇشتار بولۇپ ھەقىقىي ئېيتقان شولوقتىن،
ھاسىلىرى ئۆبىراپ جىغىدەك قالغۇچە،
ئۇنىڭ شۇ تاشقا ... داۋان قوملۇقتىن...
كۆمۈلۈپ قالغان قازانداك كۆلگە ئاستا
جاڭگالدىن يىغىندە ئۆچۈيلەن:
پەيدا بولۇپتۇ سەلتەنەتنىڭ بىر قەسىر

تامىلىرىدىن ئالتۇن قومۇشى بەك يولەن.
قىزچاقتە بېتى، چار چېھى تىكلارنە جەبىمو
مېنىڭ ئوچىقىن چېنىم ئانا، جان ئانا،
بولىشىم بار دېمىز بوقىد ئانى سلال سو.
ئىلىق چىقىپ ئىچانوزى مەن بىر قاچا.
سۆسىز قىلىپ تۆلگە توختاش سولاشقانى.
ئانا - ئانا ماقىل بولىتو تولتودوپ،
قىز تىرىپتە ئەرخاز ىسلىك ئىچىپتە.
چىقماي بولوپ قاپاقنى لىق تولدوروپ.
تويۇقسىزدى قارا قويون بىردىنلا
چىقىرايتو قولاقلارنى يارىندەك،
قىز تىرەردىلا دا غدام ئوچوق سىردارا
بىبلىتو ئادەم ھەيرانقالغودەك.
ئانا - ئانا دەرخاز ستلا سىر تىنا،
قىز ئىچىدە،
زارلاپ يىغلىمەن ئانامسىز.
قىلىنغىنى ساھ نەز كىلگەن تام تولار،
بولوتلارنى ئىگىز لىكتە يەرخاسىز.
ساھىب جامال ئىزدەپ ئامال چىقشقا
قەسر ئارا ھەر تەرەپنى كېزىپتو.
توشمو - توشتا كوردىنگەن زور پاچىم
ئونىڭ سەبى يورىشىنى ئىزىپتو.

ئۇخلايدۇ تاكى بىر سەھەر رۇشەن شەپەق ئاڭغىچە
خورىگىدى گۈزەل نۇرلۇق تۇپ ھاۋاسى.
كۆيشكىنى ئادەم سۆزلەك بىپىكەن،
مورادە يەنە بەرنىدىكى ھاماني.
بورنىشكى تۈشتالە ئۇ دېئۇ
ئۇخلايدۇ تاكەن سىپەلەپ قىرىق ئاچقۇچىنى.
ئويلايتۇ قىز: «ئاچقۇچلارنىڭ سېرىدى
تاپالارمەن چىقىپ كېتەر يولۇمنى».
تىلىپ قويۇپ ئۇقۇچىنى ئالقانىغا
قىز ئۇسلەپ مورا ئىچىگە كىرىپتۇ.
تاس قاپتۇ، ئۇيقۇ تۇشقادۇق ئوينى،
سىپىق تۇنسىتىن كۆڭلى ئېچىپ كېتىپتۇ.
ئاچقۇچلارنى تىلەپ چىقىپ قىز شۇ چاغ
دەرۋازىنى ئاچاي دەپسە يوق ئامال
ئېچىلمايتۇ ئۇنى ئاچا - ئاچ ئىسنىڭ
بوتە ئىسمىغا بولىتۇ قىزنىڭ ئەتىلى لال.
بىر ئاچقۇچنى ئاچسا قىز چىراغ بىرشەقىنى،
ئۇندا تۈزلۈك چىراق ماللار تەدەۋىتۇ،
ھەر بىرسىنى تەنچە بىلەن چىراق باغلاپ
ئۇچقۇرىغا يەدەم بۇ قىزنى قويۇپتۇ.
قىز قارىسا چاراقماللار - ئەلمەمۇس؟
ئۇچقۇرىدى بېشى تۇقۇن يا تارمىش،

25

بەزىسىنىڭ ئۆزلىرىدىن دەريادەك
تولغىنىشتىن قانلىق ياشلار ئاقارمىش .

ئاھ زارلىق دەردىدىن ئۆي - ئىچىنى
داد - پەرياد ، ئاھ - زارلار قاپلاپتۇ ؛
چۈنكى موشۇنداق يىلدە كەمىش ھەملەرنى
شۇ ئالدىغا يولۇقمىغۇچە ئوت تاشلاپتۇ .
ئوچقۇردا غىچلا سۇيۇلغان تالىسىنىڭ
ياغ توختىدەك ئوچقۇردا ئۆچكىنىڭ ؛
مەنتاشلارغا تاشلىغان ئۆزىنى
ئالدىدا ساپلار ئاغدۇرۇشقىنىڭ .
چىدالماستىن يولۇقۇپ ئالغاچقا ئوقۇرمىز ؛
ھەربىرسىگە ئۆزى يىشىقنى بېرىپتۇ .
كالا ئۆچكىگە يېشىل ئوتنى چاينىغاچ
رەھمەت ئېيتىپ قىزغا تازىم قىلىپتۇ .

يەنە بىر ئۆي گويا زىندان ، ئىچى ئوت
چوقۇر سىدە زەنجىرلەنگەن كىشىلەر ؛
بىر - بىرسىگە چىش قايرىپ ئوت چېچىشار
گويا دوزاق ئىچىگە چۈشكەندەك ھەشەلەر .
... سو بويىدا دەرەختىلەرگە باغلانغان
قانچە ئىنسان قاقشىغان ئەھۋالىرى .
سۆزلەشكىدەك ماجالى يوق ئولارنىڭ
ئۇسسۇزلۇقتىن قۇرۇپ چەتكەن تىللىرى .

سوتامغۇزدۇپ نىغىزنىغا ئۇلارنىڭ

قەلىدۇرسىن ئىزىز يېشىنۇسىدە ، سىرلەپ .

ھالسىزلارنى ياتقۇزۇپ يېشۇچىدە ئەنە ،

ماشتغىدەتنى تىپ مىشتنۇ يېتەلەپ .

.... يەنە بىر ئۇي تىستەلىشقان ئار دەلەر

سەن سىمىزسەن ، مەن ئۆزۈمۈن دەيدىكەن ،

چىۋىنلىكى دۇشى ھەژتۇنلەكى ئۇلارنىڭ

سىمىزنى تالاپ تۇرۇپ يەيدىكەن .

قىزىل تىرنىتۇنە ئاچ ئاغرىقى بىر ئۆي ئىچىگە

ئۇندا ياتار تاشقا ئوخشاش بىر يىگىت

يېنىدىكى ئاتىسىگە يېزىلغان

سىرلىق ئۇ قىشىھە قىقىدىكى بىر بېيت :

« يىگىت ئىدى ، يىگىت تىنچىدە مەردانە ،

يىگىت ئىدى يەر يېغىزىدە يىتمانە .

مەلئون دۇشى تاش قىلىۋەتتى يىگىتنى .

بولغاچ يىگىت ئەل بەختلە غەمخانە

دۈشمەنلىكى ئادەم ضوسار تۈگىلىغا

ئاتقان يىگىت غەزىپۇ سىلاح ئوقىنى ،

شۇ يىگىتنى ئۇلئۇر ئۈشىلاھ قەستىدە .

ئىشقا سالدى دۇشى بارى - يوقىنى .

زەنجىرلەنگەن سەھىبۇسلارنى شۇ يىگىت

كەتكەن - ئازات يايرىتىشنى ئويلاتتى .

ئەل بەختىنى كۆزلەپ ئىچىپ جېنىدىن،
ياۋغا قارشى سادىق ئوغلان مەيداندا.

قەسەم ئەيلىدى ياقۇت شۇ يېشىدە
تابۇت بولدى تىلەكلىرى ئارماندا،

يا، ئۆلمىدى بۇ يېشىدە ئۇستازلار.
قەدىر شەرىتنى ئۇرۇشقان ئەسلىگە ئىزلەر.

بىر-بىرسىنى مۇشكۇل ئىچىدە ياشاپ شەرتلەر
قىينى ئاتا-ئاناڭنى پەرى بېرسلەر.

بىرىنچى شۆھرەت ئاتالمىسۇن تاشقى ياقىت
يەر يۈزىدە ئەلنى پاك بولغان قىزبىلەن.

ئىككىنچى كىيىن ئوغلانلارنىسۇن قالغان شۆھرەت
دەۋرىدىكى كۆرسەتكەن ئىزبىلەن .....

ساھىپ جامال ئۇقۇپ بولۇپ دەۋرنى
ئوخشىمىغان تاپىنۇ ئۆزگە ھال.

ئۆزلىرىدە يۈرەك باغرى تاۋاپتىلىك
ۋە سۆزلىتىپ ئۇقۇز-تۇزىنى بۇنە ھال؟!

رازى ئەتكەن ئۇقۇزچىنى شۇ تاپتا
تاش يۈكسەلگە ئۇنۇتۇشكە ئۇچۇرغان.

پەرۋانە بوپ تاش يۈكىنى ئالىپ
كۆز يېشىدىن سۇ سېپىپ بىرمە ھەل.

ئەنسىرىلەردى ئازات بولغان كىشىلەر
ئەستا-ئەستا قىزھالنى يىغلاپتۇ.

«كۆيۈنۈك يامان يەر يۈزىدە، ھەممىدىن
پىشنى باشلارنى چاپىقاپتۇ.

×

مەلئۇن دېگۈسى ئۇخلىسا قەدرىق تۇزۇن
ئۆلۈك كىتەبلار ئۇخلايدىكەن خاتىراپ.
تۈنىمايدىكەن.
ئۆلمەيدىغان ئۇ سىنىڭدىن
ئەقچارتۇقلار ئۇيغىنىپ ياتقاراپ.
ساھىب جامال مەشۇقلىرى قوراڭ!!
ئازات بولغان ئادەملەرگە يېقىپتۇ.
گۈزەل قىزنىڭ ئېيتقان سۆزى شېرىن تىلى
ھەممىدىن سىنىڭ يۈرەكتىن يېقىپتۇ.
«ئويغانغىچە مەلئۇن دېۋە بار چېھرى
ئۇنىڭ چىھرى قاندىقىدۇر، تاپايلى
يەر يۈزىدە يوقتەك بۇ ئاق يۈزى
ئاندىن ئۇ زامان نەپەس ئېلىپ ياشايلى»
شۇ دەم يىگىتكە كۆچلۈك بىرار سىر سۆزۈم
تىپىپ بىرەي ئۇنىڭ چىھرى قەيەردە؟»
«بېلىم خوشۇك، ئۇلۇغ ئارتۇق مەن ئۇچۇن
ئەقىلسىزلار مۇشۇنىڭدا نەتىجەدە»
ھەممە بىرەك شۇ دېيىشنىڭ چىھرى
تاپماق بولۇپ تۈشكى-تۈشكىن ئىزدەپتۇ.

شۇ كېچە چوڭ بىر دەرەخنىڭ تۈۋىدە

تا سەھەردە بىتوختاش ئالقىناسىدە بىر يېتىپ.

ئۆز جېنىنى پىدا قىلىپ ما يېمەۋ شەمەۋ

ئاسمان پەلەك شۇ دەرەخنىڭ چېقىپتۇ.

گويا ئى چارزىلان كېبى ھوتقوشنىڭ

بوكونىدا بىر جۈپ تۇخۇمى يېتىپتۇ.

شۇ تۇخۇمنى چېكىسىدە دۈشمەنلىك -

قىلىپ يىلانلار تەدرىزى بىلەن پەيدا بوپتۇ.

ئادەملەردىن تاكى چارپاۋان قۇشقىچە

شۇ دۈشمەنگە نەفرەت - نەشتەر رسا نېچىپتۇ.

چە سىسگە ئوتلار يېقىپ دۈشمەنلىك

ئازات بولغان بارچە قۇللار يايراپتۇ.

ساھىپجامال شېر تاشچى يىگىت توينى

ئارزۇ - ئارمان قالمىغۇدەك ئۆتكۈزىپتۇ.

80 يىل خوجامى

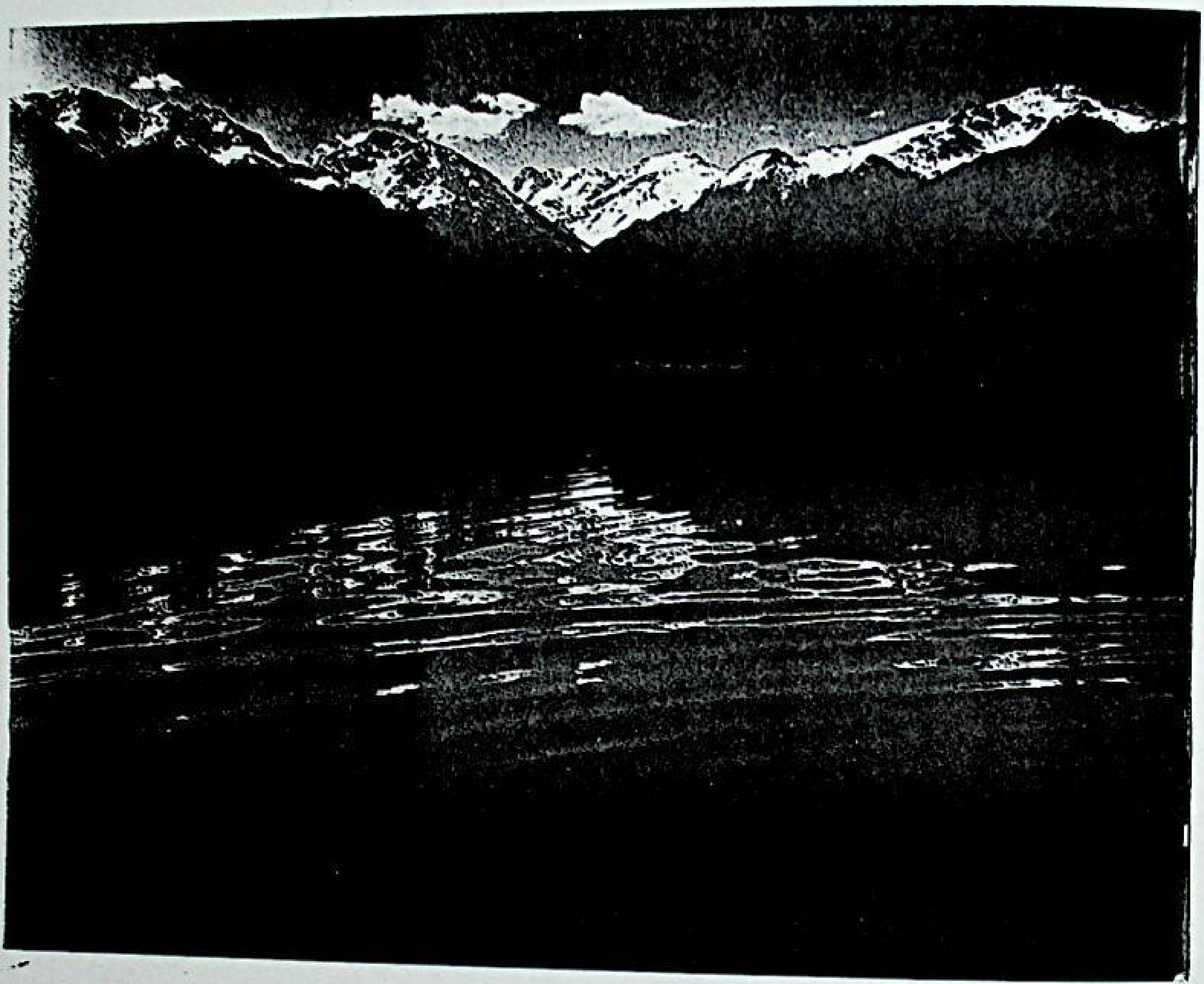

قالدىمۇ؟

چەرچەشكە مەن ئارتقان جەبرى-جاپاسى قالدىمۇ؟

دەرت-ئەلەم ئوقى تېشىپ تەشنىلىك ساپاسى قالدىمۇ؟

ئەترىتىدىكى يەرشارىنى ئىچىگە دەسسەپ چىققان ئاتەش

كۆز يېشىمدا ئوتنى ئۆچۈردۈم ياشلىقنىڭ ناۋاسى قالدىمۇ؟

كۆز يېشىمدىن يەتتە قىتئە بولماقتا سۇغا ھەم غەرق

كۆز يېشىم توختىغۇدەك روزگار ھاۋاسى قالدىمۇ؟

قايدادۇر

پەن سېخى ئەل بەخشچۇن پەندەك ساخاۋەت قايدادۇر
پەن ئۈچۈن يۈكسەك جاپا بۇندا ياراغلىق قايدادۇر،

نى كەمەكلەر بارگى ئالەمدە ئاتابىپ سېھىرگەر،
نىمە ئۇ يەن ئالدىدا، پەندەك كارامەت قايدادۇر،

چۆلدىكى كارۋان ئۈچۈن فارساك قۇدۇق بىر يىگىندە،
ئەل ئوقۇيدۇ ئاپىرىن، ئۇنداق شىجائەت قايدادۇر،

بۇلبۇلى چىللايدۇ باقتا، ئاھۇلار تاغلار تامان،
يەن - بىلىم سېگنالىدەك شېرىن دالالەت قايدادۇر.

يەن چىلۋىسى يۇلتۇز ئارا، سىلماچى بولۇپ يەر تەكشىگە،
ئىلىم - ئىرپان ئاشىقىدەك يۈكسەك لاياقەت قايدادۇر،

يى ساۋات مىڭ لەشكىرىدىن بىر ئاقىل غالىب ھامان،
بولما مەيران ئى نادان بۇنداق رىقابەت قايدادۇر،

قويساڭ ئىلىم - يەندىن جىرىم بولسا خەلققە سايەۋەن،
جەننىتىڭنى قويي ئۇ چاغ، ئۇنداق ھالاۋەت قايدادۇر،

يۈگەنلىگەن دەريالىرىڭ چۆللەر بويلىرى باغلىسا ،
نە كېرەك بوستان سائا ئۇنداق ساھىيەت قايدىدۇر ،

ھەر نەپەس دورلارنى ساچ پەندىن ھۆنەت كۆكسىگە سەن ،
بولساڭ كەمسىنە شۇدىدەمۇ ئۇنداق ئىناۋەت قايدىدۇر ،

يەن دىمەك - خەزنە دىمەك ، ئالتۇن - كۈمۈشنىڭ كانى ئۇ ،
قىس قانائەت بولدى قايتساڭ سەندىكى ھاماقەت قايدىدۇر

يالغۇز ئاتنىڭ چىڭى چىقماس ، چىڭى چىقسا دېگى ،
قىلسا تەڭ يەنگە يۈزرۈش ، ئۇنداق جامائەت قايدىدۇر ،